

Historie a současnost Dětského domova Plumlov

Miroslava Ticháčková

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Miroslava TICHÁČKOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Historie a současnost dětského domova v Plumlově**

Zásady pro vypracování:

Teoretická východiska k tématu BP.
Formulace cílů a volba metod zkoumání zvolené problematiky.
Vyhodnocení výsledků zkoumání.
Zhodnocení přínosu BP pro teorii a praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Historie a současnost. Sdružená zařízení pro péči o dítě v Olomouci, 2006.

Legislativní normy: Zákon č.109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, Vyhláška č.438/2006 Sb., kterou se stanoví podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních.

MAŇÁK, J. ŠVEC, V. Cesty pedagogického výzkumu. Brno: PAIDO, 2006.

MUSIL, M. BUŠKOVÁ, M. Koncepce dětských domovů. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970.

VOCILKA, M. Dětské domovy v České republice. 1 vyd. Praha: Nakladatelství AULA, 1999.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Antonín Bůžek, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

18. února 2009

Termín odevzdání bakalářské práce:

15. května 2009

Ve Zlíně dne 18. února 2009

L.S.

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně

13.5.2009

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevykřelečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být těmto nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnožování.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nesahají škola nebo školské či vzdělávací zařízení, učí-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Nemá-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užívat či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla – vydělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši vydělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Tématem bakalářské práce je historie a současnost Dětského domova v Plumlově. Ve své práci se zabývám počátky činnosti dětského domova, které se datují roku 1926, kdy tato instituce plnila funkci sirotčince a byla ve správě Církevního řádu. Záměrem bylo zachytit historii dětského domova v kontextu společensko-politických proměn, kterými toto zařízení prošlo až do současnosti.

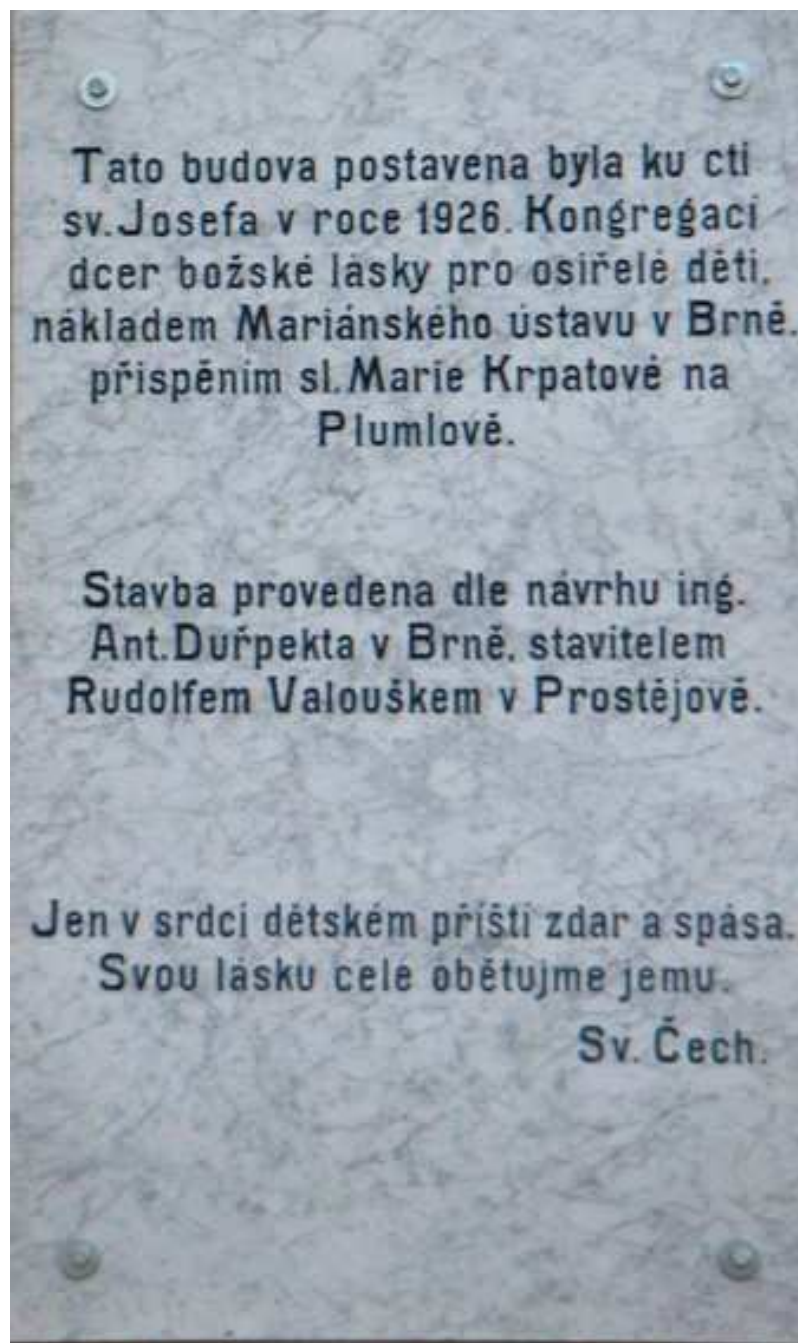
Klíčová slova: sirotčinec
dětský domov
péče a výchova nezletilých dětí

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

The content of bachelor thesis is the history and the present of Children's home in Plumlov. I deal with the origins of activity of Children's home, which was established in 1926. At that time the institution was performing a function as an orphanage and it was in charge of The Church. The purpose of thesis is to catch the history of Children's home in context to social-political changes, which passed till nowadays.

Keywords: orphanage
Children's home
Education and care of nonaged children

Obrázek 1 Pamětní deska z budovy Dětského domova a Školní jídelny v Plumlově

„Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu PhDr. Antonínu Bůžkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky i za doporučenou literaturu.“

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 ÚSTAVNÍ PÉČE O DĚTI A MLÁDEŽ VE SVĚTĚ	13
1.1 ÚTULKY A NALEZINCE	13
1.2 PEDAGOGOVÉ A OSOBNOSTI V ÚSTAVNÍ PÉČI.....	14
1.3 DOBROČINNOSTI A SOCIÁLNÍ PÉČE.....	16
1.4 ORGANIZACE A ČINNOST NÁHRADNÍ RODINNÉ VÝCHOVY V SOUČASNOSTI.....	17
1.4.1 Samostatné rodinné buňky	18
1.4.2 Samostatné velké rodiny seskupené jako výchovný celek	18
1.4.3 SOS dětská vesnička	18
1.4.4 Dětské domovy rodinného typu.....	19
2 Z HISTORIE VÝCHOVY DĚTÍ MIMO RODINU V ČESKÝCH ZEMÍCH	21
2.1 PÉČE CHUDINSKÁ A DOBROČINNOST.....	21
2.2 ÚSTAVY ZAJIŠŤUJÍCÍ PÉČI O DĚTI OPUŠTĚNÉ A OSIŘELÉ.....	22
2.3 DĚTSKÉ DOMOVY A LEGISLATIVA	22
3 HISTORIE DĚTSKÉHO DOMOVA V PLUMLOVĚ	25
3.1 OBEC PLUMLOV	25
3.2 SIROTČINEC V PLUMLOVĚ	26
3.1.1 Vznik „Sirotčince v klášteře“	26
3.3 DĚTSKÝ DOMOV DO ROKU 1989	29
3.3.1 Dětský domov v Plumlově v letech 1953 až 1970	29
3.3.2 Dětský domov v Plumlově v letech 1971 až 1989	30
3.3.3 Malý domov	31
3.3.4 Kulturní a společenský život	32
3.4 DĚTSKÝ DOMOV PO ROCE 1989	33
4 SOUČASNOST DĚTSKÉHO DOMOVA V PLUMLOVĚ.....	38
4.1 DĚTSKÝ DOMOV A ŠKOLNÍ JÍDELNA DNES.....	39
4.1.1 Provozní pracovníci	39
4.1.2 Pedagogičtí pracovníci a jejich vzdělání	40
4.1.3 Děti a využití domova	40
4.1.4 Výchova starších dětí	40
4.1.5 Individuální péče o děti	41
4.1.6 Zájmy a koníčky	41
4.1.7 Prevence sociálně patologických jevů.....	41
4.1.8 Environmentální výchova.....	42
4.1.9 Spolupráce s institucemi	42
4.1.10 Spolupráce s rodiči dětí.....	43
4.1.11 Dětský domov v hodnotové orientaci dětí.....	43

II	PRAKTICKÁ ČÁST	45
5	PROJEKT VÝZKUMU	46
5.1	CÍLE VÝZKUMU	46
5.2	METODY VÝZKUMU	46
5.2.1	Metody sběru dat a tvorby databáze	46
5.3	PODMÍNKY VÝZKUMU.....	47
6	VÝZKUMNÝ ROZHOVOR	48
6.1	REALIZACE – PRŮBĚH A ZÁZNAM	49
7	STUDIUM A ANALÝZA DOKUMENTŮ.....	51
7.1	POSOUZENÍ VÝPOVĚDÍ RESPONDENTŮ ZÍSKANÝCH DOTAZNÍKEM.....	51
7.1.1	Rozhovor	51
7.1.2	Realizace rozhovoru a záznam.....	51
7.1.3	Otázky pro „dřívější dítě“ vyrůstající v Dětském domově v Plumlově	52
7.1.4	Otázky pro zaměstnance dětského domova v Plumlově	52
7.1.5	Otázky pro obyvatele Plumlova, žijící v sousedství Dětského domova a Školní jídelny v Plumlově	53
7.2	ANALÝZA ODPOVĚDÍ RESPONDENTŮ.....	53
7.2.1	Období první: vznik sirotčince 1926 do roku 1952	54
7.2.2	Období druhé: od založení dětského domova 1953 do roku 1989.....	57
7.2.3	Období třetí: od roku 1989 po současnost.....	62
8	ODPOVĚDI NA OTÁZKY V DÍLČÍCH CÍLECH VÝZKUMU	68
9	NÁMĚTY A DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	70
	ZÁVĚR	71
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	73
	SEZNAM OBRÁZKŮ	75
	SEZNAM TABULEK.....	76
	SEZNAM PŘÍLOH.....	77

ÚVOD

Když jsem k 1.1.2006 nastoupila jako sociální pracovnice do Dětského domova a Školní jídelny v Plumlově, Balkán 333, nebyla jsem v poznávání tohoto zařízení úplným nováčkem.

O dětském domově jsem jako vnučka svých prarodičů, kteří bydleli mnoho let v těsném sousedství slyšela celé dětství v různých souvislostech, neboť starý klášter, dnes dětský domov, byl vlastně vidět z poloviny oken jejich domu. K Plumlovu mám tedy letitý a věrný vztah.

Svůj profesní život jsem navíc vždycky směřovala k pomoci nějak znevýhodněným lidem, kteří potřebovali pomoc, nemocným, postiženým, nebo opuštěným dětem. Bylo tedy vlastně jenom otázkou času, kdy se tyto dvě skutečnosti spojí a osud mě odvede do Plumlova.

Přesto, že péče o děti bez rodičů je v Plumlově vlastně už téměř stoletou tradicí, je až s podivem jak málo materiálu bylo možné k tomuto tématu najít. Zjistila jsem a kriticky musím říci, že historii Dětského domova a Školní jídelny dosud nikdo nezpracoval. Čím déle jsem neúspěšně hledala, tím naléhavěji jsem si uvědomila, že historie DD nemůže být dále nezpracovaná. Tato skutečnost volbu tématu mé bakalářské práce významně ovlivnila.

Své pátrání po historii dětského domova jsem zahájila nejdříve oslovením sousedů v okolí domova. Každý s kým jsem mluvila mi dal odkaz na dalšího. Mé snažení budilo u lidí zájem a chuť se ke sbírání střípků připojit. Další mé kroky vedly na Obecní úřad, kde mi byl nápomocen pan Josef Pálka kronikář. Ze zákona je ale na obci pouze poslední kronika, do které se právě píše. Ostatní kroniky jsem našla ve Státním archívu v Prostějově. Tahle část práce byla velmi dlouhá a ne vždy přinesla očekávané ovoce. Například knihovna ani čítárna v Prostějově mi neposkytla vůbec žádný materiál. Naopak při studiu kronik na základní škole v Plumlově jsem si uvědomila jednu věc: dětský domov je v této obci tak velmi zažitý a úplně samozřejmý, že ani kronikář školy neměl důvod být jediným zápisem se zmínit speciálně o dětech z dětského domova, tedy o těchto dětech jako o zvláštní skupině. Děti z dětského domova „na kopci“ se tam vždy braly jako každé jiné děti.

O jeptiškách z Kongregace dcer Božské lásky, které o sirotky v Plumlově pečovaly začátkem minulého století, jsem se v archívu nedozvěděla téměř nic. Mé kroky tedy vedly

na Farní úřad do Plumlova. Otec Petr, Mgr. Petr Košák, nynější farář mi laskavě zapůjčil k prostudování farní kroniku.

Další významný zdroj informací přinesly kroniky samotného Dětského domova a Školní jídelny v Plumlově (název určil Olomoucká kraj jako zřizovatele), výroční zprávy a další písemnosti. Mimořádným přínosem mi byli a jsou mé kolegyně a kolegové v čele se současným ředitelem zařízení.

Tak se vlastně nejvíce pokladů v podobě informací našlo mezi lidmi, pamětníky, zaměstnanci domova a bývalými dětmi. I díky této skutečnosti jsem si uvědomila, že se zpracováním historie dětského domova v Plumlově se nesmí dále otálet.

Svou bakalářskou práci jsem rozdělila na tři části.

Východiskem pro teoretickou část byla práce s odbornou literaturou a kronikami, dále písemnostmi, které jsou k dispozici v dětském domově dnes, jako je výroční zpráva. V první části jsem se chtěla vrátit k historii ústavní péče o děti a mládež ve světě a v České republice. Další část věnuji historii Dětského domova v Plumlově od úplného vzniku, tedy od otevření sirotčince po současnost.

Ve třetí části jsem pomocí orální metody sběru dat zpracovala informace od tří okruhů osob a to lidí žijících v sousedství domova, zaměstnanců dřívějších a současných a dřívějších dětí, které v dětském domově vyrůstaly. Všechny oslovené osoby – respondenti mi poskytli cenné informace a fotografie.

Cílem mé práce bylo především zachránit a uchovat vzpomínky, které byly mnohdy již na cestě k zapomnění. Ucelit informace které lze k tématu získat a především informovat o těch skutečnostech, které existenci domova provázely a provázejí. Chtěla bych také informovat o okolnostech, které měly na jeho existenci vliv, ale zrovna tak zmapovat vliv a otisk, který dětský domov v Plumlově zanechal v hlavách a srdcích těch, kteří v průběhu desetiletí museli, nebo chtěli s domovem přijít do styku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ÚSTAVNÍ PÉČE O DĚTI A MLÁDEŽ VE SVĚTĚ

Kam až paměť lidstva sahá, existovala nějaká forma ústavní péče o děti. Ve starověku byla běžná praxe děti vybíjet nebo jinak se zbavovat těch, jichž se narodilo mnoho, nebo nechtěně. První institucí, která začala řešit děti bez rodičů, byla církev. Ta se první dovolávala milosrdenství a v mnoha kostelech zřídila zvláštní schránky, kde mohly matky, tenkrát hlavně neprovdané matky, odložit své dítě. Těch se pak ujímali movitější věřící, v jejichž rodinách následně děti vyrůstaly.

1.1 Útulky a nalezince

Pravděpodobně první útulek opuštěné mládeže, o kterém existuje zmínka, vznikl už kolem roku 335 v Cařihradě. Následoval nalezinec v Miláně, roku 787, péčí biskupa Dattea. Další města pak následovala.

Velmi pokrokovým zejména s odkazem až do dnešních dnů, se projevil papež Inocenc III., když v roce 1198 zřídil v nemocnici Svatého ducha v Římě nalezinec, v jehož zdech fungovalo zvláštní otáčecí zařízení zvané torno. Torno byla vlastně schránka do níž bylo možné vložit dítě do určité velikosti a jednoduchým otočením toto dopravit dovnitř. Děti sem mohly být vloženy třeba i v noci zcela anonymně. Jednoduchý mechanismus a hlavně myšlenka tak jistě zachránily množství dětí, jichž se zoufalé matky jinak byly nuceny zbavovat velmi nemilosrdně. Torno se následně rozšířilo do dalších míst.

Koncem osmnáctého století už byla torna všeobecně v úpadku, neboť byla mnohdy zneužívána. Byly tam tak odkládány děti nemocné a mrtvé nebo takové, jejichž rodiče dítě vychovat mohli. Počet těchto schránek pro záchranu nechtěných dětí se postupně radikálně snížil. V roce 1939 bylo zavřeno poslední torno v sirotčinci ve Varšavě a snad úplně poslední zmínka o zařízení torno, které fungovalo ještě zcela původním způsobem, za udržení anonymity toho, kdo dítě odkládá, je z roku 1952 z Kuby. (Tomášková, 1997)

Dobročinné ústavy, často zakládány ve středověkých kláštřích se samozřejmě staraly o děti opuštěné, sirotky a nalezence. Pomáhali také přežít lidem nemocným, starým a dalším neschopným se o sebe postarat. Samostatné nalezince pro děti, tedy sirotčince a následně dětské domovy začínají vznikat později zvláště v období po reformaci, kde jejich zakladatelé měli především ušlechtilou snahu uchránit děti, které by jinak zemřely hladem, nemocí nebo bylo s nimi kriminálně nakládáno.

Přesto že stále velké množství dětí v ústavech umíralo, mohl zakladatel významného pařížského nalezince Vincent de Paul (1638) oznámit potěšující zprávu, že v průběhu deseti let existence svého ústavu, bylo zachráněno na šest set dětí opuštěných a sirotků. Paradoxně fakt že v Benátkách v roce 1678 ze dvou tisíc dětí, které byly přijaty do nalezince, tři z deseti nepřežily deset let a v londýnském nalezinci jenom asi každé šesté dítě mohlo oslavit své šesté narozeniny. V těchto dobách se rozmohl zvláštní druh „podnikání“. Byli lidé, kteří si vydělávali tím, že dopravovali děti z venkova do nalezinců. I tady by se dalo hodně polemizovat o užitečnosti takového konání, neboť v Anglii, kde se takové cestování praktikovalo, se údajně dožilo cíle cesty jen jedno z osmi takových dětí, a to často především proto, že matka dítěte šla za vozem a dítě krmila a ošetřovala.

V roce 1789 byl založen nalezinec v Praze. Toto zařízení sloužilo jako útočiště pro děti nemanželské, které se narodily v zemské nemocnici a jako přechodný útulek pro děti, které čekaly na pěstounskou péči. Součástí nalezince, bylo také „oddělení“, kde přebývaly děti pěstouny vrácené, nebo takové, které byly od pěstounů odebrané, aby tak přečkaly do doby, než se jim najdou pěstouni noví. Vzhledem k tomu, že se sem přijímalo ročně až na tři tisíce dětí, zajišťovala se tu péče také dětem z jiných nemocnic a trestnic, děti nalezené a děti, které přivedla policie.

Poměry a úroveň takových ústavů ale byly velmi bídné. Zemský sněm v roce 1863 zvažoval zrušení ústavu z důvodu velmi vysoké úmrtnosti dětí. Ta činila 50 až 70 %. Vlastně přes polovina dětí byla odsouzena k smrti, pokud se velmi brzo nenašli pěstouni, nebo dobří lidé, kteří by se o dítě postarali. Důvodem byl nedostatek jídla, nemoci, infekce.

Asi v polovině devatenáctého století zaznamenalo evropské obyvatelstvo obrat k lepšímu. Přispěl k tomu pojem – hygiena. Morové epidemie se téměř vytratily a lidé se začali dožívat vyššího věku. Také děti v ústavech už neumíraly ve vysokém počtu a bez naděje na dospělý život. (Musil, Bušková, 1970)

1.2 Pedagogové a osobnosti v ústavní péči

V dějinách nacházíme několik jmen pedagogů, kteří osobně zakládali ústavy pro výchovu dětí žijících na okraji zájmu společnosti. Snad nejvýznamnějším jménem v této oblasti je Jan Jindřich Pestalozzi (1746 – 1827). Ten zřídil výchovný ústav. Později se staral o výchovu válečných sirotků v ústavu ve Stanzu. Po nezdaru zřídil ještě vlastní ústav pro vý-

chovu mládeže v Burgdorfu. I když Pestalozzi samozřejmě uznával rodinu jako nejvýznamnější pro výchovu dětí, přesto hlásal, že výchovný ústav nemusí být jenom její špatná náhražka, ale považoval za správné a přirozené, že se společnost o děti postará a že ústavy nebudou jenom zařízením zaopatřovacím, ale rodinu nahradí plně i v oblasti citové. Rozpoznal jednu ze základních potřeb dítěte, a to potřebu citové výchovy. Trval na vytváření úzkého vztahu mezi vychovatelem a dítětem a především laskavým a lidským přístupem ke každému z nich, byť by bylo sebezanedbanější. Nazval to výchovou k lidskosti. Chtěl každému dítěti nahradit otce a matku.

Poněkud odlišný přístup při zakládání ústavů měl německý filantropista Johan Bernhard Basedov (1724 – 1790), který spíše reagoval na požadavky nastupující německé buržoazie. Výchovu zaměřil spíše k praktickému životu obchodníků, řemeslníků a podnikatelů. Na rozdíl od Pestalozziho uchovával mezi svými žáky stavovské rozdíly a věnoval pozornost náboženské výchově, a to od raného dětství.

V carském Rusku můžeme v souvislosti s ústavní výchovou připomenout jméno Ivan Ivanovič Beckoj (1704 – 1795). Tento vzdělaný pedagog považoval výchovu za kořen veškerého dobra i zla ve společnosti. Své názory a principy popsal v díle Generální směrnice pro výchovu mládeže obojího pohlaví. Posléze zřídil v Moskvě pro sirotky výchovný ústav, kde se snažil připravovat děti na život tím, že je učil práci v zemědělství, nebo řemeslnické práci a dát jim základní vzdělání. Pro toto zařízení vypracoval Generální plán výchovného domu. Zdůraznil důslednost, ale zavedl pravidlo, že děti se nebudou nikdy za nic bít. Další významnou osobností Ruska, v době po první světové válce, kdy narůstal dramaticky počet bezprizorných dětí, byl Anton Semjonovič Makarenko (1888 – 1939). V Kurjaži u Poltavy založil pracovní kolonii pro nezletilou bezprizornou mládež, později nazvanou „Pracovní kolonii Maxima Gorkého“. Názory na jím vytvořený pedagogický systém se ale různily přesto, že bylo známo, že pracuje s mládeží, kterou bylo často možno nazývat provinilci. Na základě této skutečnosti byl Makarenko své funkce zbaven. Svou metodiku kolektivní a pracovní výchovy pak nadále rozvíjel v Charkově, kde na základě nově nabyté důvěry byl pověřen vedením „Pracovní komuny pro bezprizorné“. Makarenko ve svém přístupu k dětem zdůrazňoval náročnost, úctu a kázeň.

V souvislosti s opuštěnými dětmi je třeba vzpomenout také nezištnou práci Dona Giovani Bosca (1815-1888). Tento člověk vybudoval v Turíně útulek pro chudé a opuštěné děti a jeho cílem bylo působit především na jejich morální vývoj na náboženských zákla-

dech. Tehdejšímu způsobu výchovy měl za zlé především to, že narušovala psychickou harmonii dítěte, jeho zdravý psychický rozvoj a rozvoj jeho vůle. Podle vzoru Bosca vzniklo na dvě stě ústavů po celé Evropě. (Monatová, 1996)

Na rozdíl od dnešních dětských domovů, které jsou především zařízením pro výchovu, vznikaly instituce spíše se zaměřením sociálním. Je smutnou skutečností, že v historii dětí bez domova, dětí osiřelých, opuštěných, nemanželských, se tak málo mluví o pedagogice. Některé myšlenky klasiků, například Pestalozziho jsou ale platné do dnešních dob. (Musil, Bušková, 1970)

1.3 Dobročinnosti a sociální péče

Základy tzv. chudinské péče se začaly formovat na přelomu 18. a 19. století především pod tlakem zbídačelého městského i venkovského obyvatelstva i pod vlivem osvícenských ideí. Začínaly se ozývat hlasy za podporu sirotků. V duchu křesťanské morálky měl být mírněn přetěžký úděl osiřelých dětí. Mělo být zajištěno, aby se sirotkům dostalo uspokojení alespoň základních potřeb, a nezemřelo hladu. Tím se dítě stalo ale zcela závislým na svých dobrodincích a následně často levnou pracovní silou.

Pro děti osiřelé, ale také pro mrzáky, válečné invalidy a lidi zcela bez prostředků, kteří neměli vůbec žádný předpoklad se o sebe postarat, byly zřizovány takzvané ústavy pro chudé. V těchto zařízeních tito lidé žili z minimálních příspěvků na okraji společnosti. Následně začala vznikat spousta aktivit, které měly řešit sociální problémy. Jednalo se o různé lidumilné spolky, nadace a podobně. Tyto kroky ale nebyly dobře organizované, byly bez koncepce a nakonec zcela nedostatečné.

Novým impulsem v institucionální péči v polovině 19. století byla různá hnutí, založená církvemi. Konečně si někdo uvědomil, že osiřelé děti potřebují také vzdělání. Hlavním programem se tedy stalo náboženství a intenzivní práce. Tím se z dětí měly stát bohabojní a pracovití dospělí lidé. Na konci 19. století byly děti svěřovány do péče pěstounským rodinám.

Následkem různých politických vlivů a sociálních změn se ve 20. století mění i péče o děti. Stává se mnohem více humánní, promyšlená a cílevědomá. Většinou přešla z církví a soukromých osob na stát.

Mimořádné postavení zaujímaly spolky „Okresní péče o mládež“, které vznikaly sice jako spolky dobrovolné, ale postupně se změnilly v instituce poloveřejné. Tyto spolky začaly postupně budovat pro děti osiřelé, opuštěné a zanedbané sítě okresních internátních zařízení a to na výrazně pokrokovějších zásadách, než byly předchozí sirotčince a polepšovny. Poprvé v historii se začalo používat slovní spojení „dětské domovy“. Přestože tyto dětské domovy už byly jakýmsi zařízením výchovným, stále převažovala spíše jejich funkce sociální a zaopatřovací. Nebyly totiž dosud začleněny do školské soustavy. Výchovná činnost závisela na schopnostech, nadšení a dobré vůli pěstounů a pěstounek. V mnoha dětských domovech OPM se dařilo vytvořit a zajistit dětem téměř domácí rodinné prostředí. Už tenkrát se vědělo, že největšího úspěchu lze docílit především v malých zařízeních o 15 až 20 dětech, kde si pěstounka mohla počínat téměř jako matka těchto dětí. Malé domovy navíc přijímaly děti různého věku, respektovaly sourozenecké vazby. Bylo normální, že větší děti pomáhaly starat se o menší děti, vypomohly v kuchyni, chodily na menší nákupy. Vlastně se aktivně podílely na provozu celého zařízení.

Významným obratem v péči o opuštěné děti a děti vyžadující pomoc společnosti se zapalo do historie období po druhé světové válce. Poloveřejná instituce Okresní péče o mládež i jiné spolky byly zrušeny a celá agenda přešla na národní výbory.

Od této chvíle se ústavní výchově dostalo pevného materiálního a právního zajištění a provoz dětských domovů je nově hrazen zcela ze státních prostředků. Z původně charitativních sociálních institucí se stala zařízení výchovná. Jejich podstatou byl fakt, že se v domovech začal realizovat proces výchovný se všemi cíli, principy a formami, tenkrát socialistické pedagogiky. Za zdi dětských zařízení pronikl humanismus, který odtud vyhnal dril a tělesné tresty. Děti přestaly být izolovány od běžného života, byla patrna snaha o co největší kontakt ústavu s okolním světem. (Tomášková, 1997)

1.4 Organizace a činnost náhradní rodinné výchovy v současnosti

Náhradní rodinná výchova se vlivem stále větších politických rozdílů mezi jednotlivými státními zřízeními konstituovala v různých podobách, formách a útvech. Tyto byly zdůvodňovány různými odbornými, organizačními i provozními aspekty.

1.4.1 Samostatné rodinné buňky

Jako vychovatelé jsou zde manželské páry, které mají své vlastní děti nebo nemají a pečují o různě velkou skupinu dětí, nejčastěji kolem deseti dívek i chlapců různého věku. Tato forma péče o osiřelé děti se velmi rozšířila ve Francii, Anglii a severských státech v padesátých a šedesátých letech dvacátého století, zejména v důsledku víceméně neúspěchů pěstounské péče. Její největší výhodou je možnost kontroly ze strany provozovatele, ale i výrazná podobnost s přirozenými podmínkami normální velké rodiny. V této uměle vytvořené sociální skupině ale panovala relativní nestabilita vztahů, což mnohdy přineslo i rozpad svazku, což bylo neopomenutelnou nevýhodou.

1.4.2 Samostatné velké rodiny seskupené jako výchovný celek

V souvislosti s tímto typem péče můžeme mluvit například o vesničce Alberta Schweitzera v Berlíně. Je tvořena pěti domky na okraji města, z nichž v každém žije manželský pár pečující asi o deset vlastních i dětí svěřených do výchovy. Výhody i nevýhody této formy jsou podobné jako u formy předchozí. Takové rodiny žijí zcela samostatným rodinným životem. Otec chodí do zaměstnání, matka je s dětmi doma a stará se o chod rodiny. Rodinu spravuje centrála berlínského senátu.

Výrazné postavení mezi formami náhradní rodinné výchovy, v nichž figuruje manželský pár má Pestalozziho vesnička ve švýcarském Trogen. Tato vesnička si žije svým životem takřka zcela izolovaná od okolního světa. Byla postavena v roce 1946. Toto zařízení je mimořádné svým pedagogickým přístupem a především internacionálním principem. Žije v ní totiž dvanáct národností současně. Byly inspirací ke vzniku dalších tři vesniček, z nich jedna je v Anglii a dvě ve Švýcarsku. Rodinná skupina tady vychovává osmnáct až dvacet dětí, žijících v mimořádném kulturním prostředí a to tím jak se zde potkávají různé národy a kultury. Co je nevýhodou, tak jakási izolovanost, která je ještě umocněna tím, že vesnička má i svou školu.

1.4.3 SOS dětská vesnička

Byla založena v roce 1949 v Imstu rakouským lékařem dr. Hermannem Gmeinerem, jako další forma náhradní rodinné péče. Výchovu zde zajišťuje už ne manželský pár, ale jedna vychovatelka neboli samostatná matka. V této výchově tedy chybí mužský element. Přesto jsou tyto vesničky rozšířeny po celé Evropě, Asii, Africe i Jižní Americe. Systém

existence je podporován čtyřmi principy: o děti se stará svobodná nebo ovdovělá bezdětná žena, skupina dětí je heterogenní, žijí ve vlastním rodinném domě a tato vesnička je co nejvíce včleněna do života obce, v níž žije. Největší výhodou je stabilita svazku, která je obrovská, přesto že tento svazek byl původně vytvořen uměle. Gmeimer byl hnán ideou dát dohromady děti, které hledají matky, s matkami, co postrádají děti. Vybrat vhodné matky však byla velmi náročná a zodpovědná záležitost. Jejich kvalifikací byla většinou dobrá vůle, vztah k dětem a osobní důvody s osobnostními rysy. Takto vybrané matky pak procházely krátkým teoretickým a praktickým školením.

Zařízením fungujícím na podobném principu jako SOS vesničky jsou organizace existující přes sto let, pečující nějakým způsobem o postižené děti, jimiž jsou tzv. bránše Národního dětského domu v Anglii. Jedná se v podstatě zase o vesničku, kde pracuje vedoucí a vychovatelka, jíž je opět matka, které pomáhá praktikantka. Tím už matka nefunguje především pro zdůraznění principu mateřství, ale spíše jako vychovatelka, stejně jako v domovech rodinného typu. Výhodou je zajištění trvalého rodinného zázemí dětem nejen zdravým, ale i například tělesně, nebo duševně postiženým.

1.4.4 Dětské domovy rodinného typu

Jsou jakýmsi přechodem od ostatních forem náhradní rodinné výchovy směrem k výchově internátní. Od ní se však diametrálně liší především a hlavně typem svěřených dětí. Jsou sem umísťované především děti s vyhlídkou potřeby dlouhodobého nebo i trvalého pobytu. Některými znaky stále však charakterizují náhradní rodinnou výchovu. Například v domově dr. Mehringera v Mnichově, ale i v již vzniklých dětských domovech rodinného typu v České republice jsou vychovatelkami hlavně ženy, v prakticky trvalém vztahu k dětem, které ale mají vlastní rodiny a děti. Zkušenosti z těchto vlastních rodin pak mohou uplatňovat při výchově dětí v domově.

Tato forma náhradní rodinné výchovy je velmi výhodná hned z několika důvodů. Jednak umožňuje poměrně kvalitní výchovu dětí bez vazby s vlastní rodinou a také činí rozumné nároky na vychovatele, kteří jsou vlastně v zaměstnaneckém poměru vůči provozovateli.

Dětské domovy klasického typu zaujímají v systému výchovy dětí, které žijí mimo vlastní rodinu, zvláštní postavení. Věnují se prakticky výchově dětí s prognózou krátkodobého pobytu. V jejich způsobu práce je však třeba ještě učinit kroky směrem

ke zmodernizování pojetí výchovy dětí mimo jejich rodinu, jakési změkčení suše profesionálního přístupu vychovatelů k dětem, a také úprava prostředí a interiéru jinými slovy – zdomácnění.

V Rumunsku si dětské domovy uchovaly převážně charakter internátního zařízení. Děti jsou rozdělovány přísně podle věku a pohlaví. Žijí ve velkých skupinách a jsou také hromadně ubytovány.

V Německu se v současné době budují speciální léčebná výchovná zařízení, například pro děti neurotické. Domovů, v nichž děti žijí za stěnami budovy v ústavních skupinách je zde čím dál méně. Péči o děti čím dál víc přebírají speciální pěstounské rodiny, v nichž děti nacházejí své místo. Také velikost domovů pro děti a mládež se výrazně zmenšila, ve skupinách je už pouze šest až dvanáct dětí.

Dětské domovy rodinného typu byly zaváděny už před léty i v bývalé Jugoslávii. Tyto domovy zde měly svůj osobitý charakter, zejména po válce, kdy v zemi zůstalo hodně osiřelých dětí. (Tomášková, 1997)

2 Z HISTORIE VÝCHOVY DĚTÍ MIMO RODINU V ČESKÝCH ZEMÍCH

Dnešní dětské domovy jsou v první řadě zařízení výchovným, ale nebylo tomu tak vždycky. Instrukce, které pečovaly o děti bez vlastní rodiny, byly především zařízením sociálním. Dějiny pedagogiky se o vývoji těchto zařízení zmiňují pouze okrajově. Přes společenskou změnu od feudálního řádu se postoj k osiřelému dítěti zúžil na myšlenku, co nejdříve se zbavit starostí o něj a to především co nejlevněji.

2.1 Péče chudinská a dobročinnost

Tzv. chudinská péče se začala formovat na začátku 19. století. Jedním z hlavních důvodů byla potřeba nějaké péče o sirotky. Vládní moc si uvědomovala hrozbu sociálního nebezpečí a současně chtěla být lidmi bez prostředků a často na okraji společnosti co nejméně obtěžována. Ušlechtilý humanismus a křesťanská láska evidentně přestaly stačit, a tak začaly vznikat tzv. ústavy pro chudé. Sem byli umísťováni takoví lidé, kteří byli jednak zcela bez prostředků a dále jim chyběla jakákoliv možnost nebo fyzický předpoklad zajistit si obživu prací. Tehdejší společnost chápala bídu jako věc jistým způsobem osobně zaviněnou. Ale když děti provozovaly organizovanou žebrotu, to znamená že vybíraly milodary nebo podávaly obrázky s křesťanskými náměty, vzbuzovaly soucit a dobročinnost lidí majetných.

Některé dobročinné akce, i když byly dobře myšleny, nebyly příliš organizované a působily nárazovitě a nesystematicky. Dětem se dostávalo almužen – drobných finančních podpor, nebo výjimečně oděvů nebo obuvi. Těchto darů ale bylo žalostně málo.

Časem začaly vznikat různé spolky a nadace. Ani ty ale nebyly pro zabezpečení chudých dětí dostatečné.

Velkým kritikem dobročinnosti se ukázal být v počátečních letech devatenáctého století profesor matematik a pokrokový kněz Bernard Bolzano. Hlásal, že každý člověk má přímo křesťanskou povinnost pomoci jinému člověku v nouzi a zvláštní pozornost pak zasluhují děti, které ztratily rodiče nebo jejichž rodiče nemají schopnost ani vůli tyto děti vychovávat. Přicházel s konkrétními návrhy kroků, kterak odstranit chudobu. Dokonce inicioval vznik zákona, který by nařizoval lidem bohatým, aby určitou částí svého majetku pomohli

chudým. Nabádáním k nesobecké dobročinnosti se filozof Bernard Bolzano zařadil mezi utopické reformátory. (Musil, Bušková, 1970)

2.2 Ústavy zajišťující péči o děti opuštěné a osiřelé

Takové ústavy na počátku zajišťovaly pouze a jen to nejnnutnější materiální zabezpečení. Postupem času, s tím, jak přibývalo poznatků o člověku a jeho vývoji, se snažila společnost do dětí investovat víc.

První systematicky vzniklá péče podporovaná státem a zakotvená v zákonných normách spatřuje světlo světa v druhé polovině 18. století. Druhá polovina 19. století pak přináší systém dobročinnosti na pomoc osiřelým a zanedbaným dětem.

Zákonem č. 18/1862 říšského zákoníku se staly garantem sociální péče obce. Toto ale bylo pro obce neúměrným finančním břemenem a děti byly pak umísťovány do rodin licitací a tam využívány k různým pracím.

Při projednávání českého chudinského zákona v roce 1866 navrhoval prof. Jan Krejčí nutnost zřídit ústavy se školami pro chudé děti, a to s příspěvky ze zemských příjmů. Měly být vybudovány jednak sirotčince a potom také tzv. ochraňovny, neboli nápravovny, či polepšovny.

Až do konce 80. let se díky zákonu č. 90/1885 říšského zákoníku podařilo vybudovat pouze polepšovny pro mládež „mravně zpustlou a zanedbanou“, avšak sem byli často umísťováni i sirotci.

Konečně Školský zákon z roku 1869 uzákonil vznik ústavů pro děti vyžadující veřejnou péči, čímž došlo alespoň k částečné nápravě. Komplikace se našla v instituci poručenství, což vyřešila až novela z roku 1914. (Bolková, 2003)

2.3 Dětské domovy a legislativa

Rok 1908 přinesl vznik Okresních komisí péče o mládež, jejich původním posláním bylo vyhledávat vhodné rodiny pro pěstounskou péči a následně dohlížet na jejich funkčnost.

Tyto Okresní komise pro mládež začaly postupně budovat síť internátních zařízení pro osiřelé, opuštěné a zanedbané děti, které se poprvé v historii začaly nazývat DĚTSKÉ

DOMOVY. Tyto ještě zdaleka nebyly začleněny do školské soustavy, ale stále ještě zůstávaly zařízeními spíše sociálními a zaopatřovacími. Na začátku vzniku Československé republiky nebyla v platnosti žádná právní norma, která by řešila osiřelé děti.

Nové stanovy nařizují Okresní péči o mládež aby se zaměřila také na péči o mládež s tělesnými a duševními vadami, výnosem ministerstva sociální péče v březnu 1921.

Okresní péče o mládež (dále jen OPM) také spolupracovala s dalšími sociálně zdravotními organizacemi jako například s Československou ochranou matek a dětí nebo Československým červeným křížem.

Až do roku 1947 nebyla sociálně zdravotní péče o děti a mládež upravena jako celek. V praxi ale existovaly dva způsoby. Děti zdravé, tělesně i duševně v pořádku se svěřovaly do výchovy pěstounům, a ty ostatní děti žily ve vhodných ústavech, kterým se také říkalo sirotčince, ochraňovny, útulny a podobně. Tyto ústavy mimo jiné plnily funkci diagnostickou. Na výchovu pěstouny dohlížely zemské výbory a pěstounské soudy.

Dle zákona číslo 48 z roku 1947 se zcela poprvé péče o mládež ujal stát, který tuto péči také financoval. Tento zákon byl zrušen zákonem číslo 69 z roku 1952 o sociálně právní ochraně mládeže, který mluví o hromadném poručení, vykonávaným státem.

Další významnou změnu přinesl zákon o rodině z roku 1963 a školský zákon č. 186/1960. Tyto přenesly problematiku řešení péče o potřebné děti do kompetence ministerstva školství.

V roce 1970 byla ministerstvem školství vydána publikace Koncepce dětských domovů. Tato publikace seznámila veřejnost s termínem „sociální osiření“. To je stav, kdy se o děti musí postarat stát z důvodu nefunkčnosti rodin, v nichž se narodily, nebo neschopnosti rodičů, kteří se o ně nemohli, nebo nechtěli starat.

Děti s prognózou krátkodobého pobytu jsou umísťovány do dětských domovů klasického typu, které jsou nejrozšířenější. Druhý typ dětských domovů je dětský domov rodinného typu. Tyhle typy umožňovaly kvalitní péči o ty děti, které neměly zcela vyřešenou vazbu k vlastní rodině. Tento byl určen pro děti od dvou do osmnácti let v takzvaných rodinkách. Rodinek bylo maximálně deset.

Dalším důležitým typem byl dětský domov diagnostický, kterému se dříve říkalo „třídící“, nyní dětský diagnostický ústav. V tomto psycho a sociodiagnostickém zařízení docházelo ke kompletnímu odbornému vyšetření dětí.

Mimo výše uvedená zařízení nelze opomenout také známé SOS vesničky.

Zákon č. 76 z roku 1978 o školských zařízeních nepřinesl žádné výrazné změny, nicméně výrazně inspiroval tvůrce zákona České národní rady o školských zařízeních č.395/1991 Sb., který základní ustanovení o dětských domovech téměř přesně převzal.

V nepříliš dávné době vyšly dva důležité zákony. Zákon č. 132/2000 Sb. a zákon č.109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů. To nejvýznamnější, co zákon přinesl, bylo nové rozdělení školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. (Bolková, 2003)

Na základě pověření Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky (dále MPSV ČR) vznikly jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, tzv Klokánky. Do těchto zařízení je možné přijímat děti na základě žádosti rodičů, soudního rozhodnutí, tedy předběžného opatření nebo rozsudku soudu, dále na základě žádosti orgánů sociálně – právní ochrany dětí a také na základě žádosti dítěte, nebo osoby, která dítě v krizové situaci nalezne. „Podle § 46 odst. 2 zákona o rodině má rodinná péče v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc přednost před ústavní výchovou.“ (viz. www.fod.cz/klokanek)

3 HISTORIE DĚTSKÉHO DOMOVA V PLUMLOVĚ

Jelikož se moje bakalářská práce věnuje hlavně historii a současnosti dětského domova v Plumlově, považuji za důležité se zmínit o obci Plumlov, v níž se nachází toto zařízení.

3.1 Obec Plumlov

Městečko Plumlov vzniklo na rozhraní Dražanské vrchoviny a Hané, asi osm kilometrů od Prostějova. Skládá se ze čtyř místních částí a to Plumlova, Soběsuk, Žarovic a Hamer. Historii městečka můžeme hledat už na konci 13. století a poznamenaly ji zejména šlechtické rody pánů z Kravař, Pernštejna a Lichněštejna. Městečko přežilo také pohnutou dobu, když bylo v letech 1741 – 1772 třikrát vypleněno od Prusů a ještě v roce 1763 vyhořelo. Rok 1772 byl pro Plumlovany významný tím, že se na náměstí začíná stavět nová škola.

Později městyse Plumlov se stal sídlem soudního okresu, neboť v roce 1849 tu byl zřízen okresní soud, berní úřad a další potřebné instituce. Po zrušení okresu územní reorganizací Plumlov přešel o statut městyse. V roce 1970 se název obce ustaluje na Plumlov.

Na konci 19. století se v Plumlově zakládaly různé spolky, v roce 1869 v Plumlově otevřeli občanskou záložnu, roku 1879 sbor dobrovolných hasičů, 1903 Sokol. Rok 1920 byl rokem vzniku Legionářské jednoty, 1924 vznikl Orel a v roce 1932 sportovní klub.

V letech 1914 – 1915 byla postavena nová školní budova, aby tu vznikla měšťanská škola. Roku 1929 byla v Plumlově zřízena krejčovská škola.

V Plumlově se narodilo několik známých osobností. V roce 1845 tu spatřila světlo světa Vojtěška Baldesari Plumlovská, roku 1863 spisovatel Vojtěch Vitásek a mimo profesora Františka Hýbla je třeba vzpomenout také originální nesmrtelné dílo naivního spisovatele Václava Svobody Plumlovského. (www.mestoplumlov.cz)

V současnosti v Plumlově žije 2421 stálých obyvatel. Je tu škola, pošta i policie. Díky přehradě a krásnému okolí se tu sjíždí mnoho chatařů a návštěvníků.

V dětském domově na kopci, na ulici Balkán 333, vyrůstá 23 dětí, kterým byla soudně nařízena ústavní péče. (www.mestoplumlov.cz)

3.2 Sirotčinec v Plumlově

Jen velmi těžce jsem dohledávala svědectví o tom, jak žili ti, kteří se starali o první opuštěné děti bez rodičů v Plumlově. Největší pomocí mi byli pamětníci, pan Jan Kadlec, který ve své knize popisuje období svého pobytu v sirotčinci od roku 1930 a paní Eva Stražická, která v dětském domově, tehdejším sirotčinci, žila od roku 1946. Mé pečlivé probírání se kronikami Plumlova nepřineslo ani tolik informací, kolik bych si přála, a ani zřejmě kolik jich ony kroniky samy původně obsahovaly, a to především v období před začátkem padesátých let minulého století. Pár zmínek o sirotčinci jsem našla také v pamětní knize farnosti Plumlovské, kterou mi laskavě poskytl Otec Petr, který slouží v plumlovském kostele nyní.

Za stěžejní a vše vysvětlující považuji zápis z kroniky městyse Plumlova z roku 1954, kde se praví: „*Ve schůzi rady MNV na Plumlově 24.března 1954 sdělil tajemník MNV Vladimír Marcián, že byla provedena skartace písemností MNV a že do sběru odevzdáno 270 kg vyskartovaného papíru. Tato skartace byla značně obsáhlá a důkladná, neboť již takové množství skartu to zřejmě napovídá.*“ (Kronika, 1954, strany nejsou číslovány) Dále se zde píše, že se tak stalo v době, kdy byl tehdejší dlouholetý kronikář a rodák z Plumlova pan Alois Kořínek v nemocnici, a nemohl tak zničení kronikářského materiálu, který o svém rodišti léta shromažďoval, zabránit.

3.1.1 Vznik „Sirotčince v klášteře“

Za vznik „klášteře“, jak se ještě i dnes dětskému domovu říká, vděčíme především dobročinnosti. V roce 1925 věnoval pan Eduard Houda, dříve farář z Myslejovic kongregaci Dcer Božské lásky vilku a pozemek v Plumlově kousek od kostela na postavení klášterního útulku sv. Josefa. Kongregace ještě téhož roku dle návrhu architekta Antonína Duřepka nechala místním stavitelem postavit klášterní budovu.

Informace z internetu „*Naše Kongregace Dcer Božské Lásky (latinsky *Filie Divinae Caritatis*, zkratka *FDC*) byla založena Matkou Františkou Lechnerovou (* 1833, + 1894) 21. listopadu 1868 ve Vídni. Matka se zde setkala s mnoha dívkami, které přišly do hlavního města hledat práci. Často byly bez prostředků, bez znalosti jazyka a bez střechy nad hlavou. V důsledku toho propadaly mravní zkáze. Založila proto naši řeholní společnost, v níž dívky našly bydlení a zaopatření do doby, než si našly místo. Při těchto domech, které se nazývaly mariánské ústavy, byly také večerní a nedělní školy pro další vzdělání.*

Brzy se objevil i další problém velkoměst. Staré a nemocné služebné a vůbec staří lidé, kteří již nemohli pracovat, se ocitali na ulici. Pro ně zakládala Matka Františka domovy pro staré lidi. Po připojení Bosny a Hercegoviny k Rakousku se naskytl práce hlavně se zanedbanými dětmi. Dívky tam vůbec nechodily do školy. Bylo třeba přesvědčovat rodiče, že je důležité, aby i dívky uměly číst a psát. Tak vznikly tři okruhy sociální činnosti naší kongregace. Dnes bychom řekli, že to byl boj o lidská práva pro chudé — právo na práci, na vzdělání a na život. Matka zakladatelka poslala svou kongregaci na pouť dějinami s heslem: „Vše pro Boha, chudé a naši kongregaci!“ (<http://www.volny.cz/kdbl.jiretin/>)

Kongregaci Dcer božské lásky v tomtéž roce prodala také bývalá farská hospodyně paní Marie Krpatová své dva domy a to číslo 200 a číslo 333 na Plumlově. Podmínkou bylo, že se Kongregace postará o její bezplatné dožití a důstojný odchod z tohoto světa. Domy tedy ihned obydlelo deset řeholnic tohoto řádu, které později vlastně dělaly vychovatelky.

V roce roku 1926 byla dokončena stavba sirotčince sv. Josefa a 4. října vysvěcena kaple, která se v ní nacházela. Následně bylo do sirotčince umístěno čtyřicet hochů a soukromá školka pro stejný počet malých dětí.

Řádové sestry byly vychovatelkami. Samy bez cizí pomoci se staraly o chod a provoz celého zařízení. Vařily, praly, udržovaly také malé hospodářství, které čítalo dvě prasata, dvě kozy a několik slepic. Hodně důležitá pro udržení jakési ekonomické soběstačnosti byla především zahrada, kde už i malé děti, třeba od dvanácti let, pomáhaly.

Je až s podivem, kolik toho v tak malém počtu stihly. Děti se pod jejich vedením naučily pracovat žít v kolektivu a respektovat řád. Jeptišky byly přísné na děti i na sebe.

Děti vstávaly o půl šesté. Během pár minut byly připraveny k ranní modlitbě. Do kostela odcházely seřazeny do dvojstupu, až teprve potom se vracely do domova ke snídani. Po snídani, ke které měly chléb a bílou kávu či mléko, opět ve dvojstupu a za doprovodu sestry odcházely do školy. Zpět už se vracely ve skupinkách a podle množství školních povinností se hlásily k odpolední práci. Pomáhaly jak s přípravou jídla, čištěním zeleniny a umýváním nádobí, tak třeba v prádelně a žehlárně. Sestřičky velmi precizně dohlédly, aby děti postupně podle svého věku přišly do styku a naučili se veškeré práce, které jim pak v životě budou prospěšné.

V místnostech byly dřevěné podlahy, které děti pravidelně myly. Jakmile byly podlahy vyměněny za parkety, tak je chovanci ještě napastovali. Děti také samy uklízely a stlaly. V domově se na dvou šicích strojích spravovalo nebo i šilo jednoduché oblečení pro děti. Vlastně všechno důležité pro sirotčinec zvládly řádové sestry se zapojením starších dětí. Jak jinak při tak nízkém počtu sester? Jak jsem řekla, nebylo jich snad nikdy víc než deset. Sestry pracovaly denně a noční služba se nepočítala. V noci se přece spí. Dvě sestry, jež se vždycky střídaly, se pravidelně vydávaly do okolí, aby vyžebrały od těch movitějších něco pro sirotky. Navštívily mnoho živnostníků a obchodů a nutno říci, že tato pomoc byla pro sirotčinec hodně významná.

Sestry se staraly o veškeré potřeby dětí. Podle dnešní terminologie jim poskytovaly plně přímé zaopatření. A tak když přišel čas, postaraly se, aby se dívka nebo chlapec u nějakého živnostníka vyučil a našel tak své místo v životě. Matka představená tak sepsala s živnostníkem smlouvu, že se tam dítě vyučí a zpravidla také bude bydlet. Za práci, kterou vykoná tedy bude mít byt i stravu. Že to pro tehdejší chovance často nebylo lehké, netřeba dodávat.

Čas od času přijel do sirotčince mnich – kazatel, který sloužil v klášterní kapli mši, rozjímal a kázal. Těchto akcí se zúčastňovaly nejenom sestry, ale také děti od čtvrté třídy. Postupně byla ale taková praxe přehodnocena a povinnost účastnit se těchto duchovních cvičení byla pro děti zrušena.

V souladu s filozofií řádu jeptišky otevřely také školku pro malé děti. Staraly se o ně téměř zadarmo nebo za minimální obnos a staraly se dobře. Tuto informaci mohu doplnit svědectvím mojí maminky, která do kláštera“ do školky jako dítě chodila a ráda na to ještě dnes vzpomíná. Také paní učitelka Zdena Soldánová, která přebírala z laskavé péče řádových sester plumlovské děti do první třídy, ráda zdůrazňuje, že tyto děti prodělaly velmi kvalitní „předškolní přípravu“ a že například velmi dobře zpívaly a vůbec se projevovaly jako velmi bystré, naučené se učit.

Sestřičky byly lidé z masa a kostí jako každý jiný a jako kdokoliv, nebyly rozhodně imunní proti záležitosti tak světské a současně tak lidské, jako je láska. Ve farní kronice se dozvídáme, že v roce 1943 musel převzít výuku náboženství na obecní škole pan farář z Ohrozimi. Řádová sestřička Kosmuda Juňatová, která náboženství dříve učila, totiž vy-

stoupila z řádu a z kláštera odešla. Vdala se za dřívějšího o dvacet let mladšího chovance sirotčince. (viz. pamětní kniha farnosti Plumlovské, 1943)

Sestry při vstupu do řeholního řádu přinášely s sebou věno, které se ihned stalo majetkem řádu. Ten pak nakládáním s tímto majetkem udržoval a spravoval a pořizoval nové nemovitosti a hradil provoz řeholních domů. Veškerý majetek movitý i nemovitý byl ale kongregaci v padesátých letech odebrán a řádové sestry byly vyhnány. Většina z nich byla odvezena do Jiřetína v Čechách, kde za minimální mzdu pracovaly v zemědělství a továrnách.

3.3 Dětský domov do roku 1989

3.3.1 Dětský domov v Plumlově v letech 1953 až 1970

Po odjezdu řádových sester přešel celý objekt sirotčince - kláštera pod správu Okresního národního výboru (dále jen ONV) v Prostějově. ONV v objektu zřídilo nejdříve zvláštní školu pro děti se „sníženou rozumovou schopností“ (viz. Kronika Plumlova 2. 1944-55) . Ta byla po čtyřech letech přemístěna do Čech pod Kosířem, kde s menšími změnami byla vlastně do nedávné doby.

Dětský domov v Plumlově vznikl tedy v roce 1953 původně jako zařízení internátního typu. Byly sem umísťovány děti od šesti do čtrnácti let. Kapacita dětí ovšem s lety kolísala. Bylo tu čtyřicet pět dětí, a nebo také šedesát. Nejvíce dětí tu bylo v roce 1959, když se usilovalo o co největší využití prostor. O šedesát dětí tu pečovaly čtyři vychovatelky.

Umístění dětí to takového zařízení se dle zápisu v kronice konalo ve spolupráci s „Dětským třídícím domovem v Brně“. Zákonný zástupce požádal o umístění dítěte v domově, vypsals dotazník, dítě bylo nejdříve „pozorováno“ ve jmenovaném třídícím domově a ten určil, do kterého domova dítě přijde. Pokud rozhodoval o umístění dítěte soud, pak toto bylo ještě podrobeno psychologickým, psychiatrickým nebo i neurologickým vyšetřením.

Krátce po vzniku dětského domova (dále jen DD) tu žily děti rozděleny do dvou výchovných skupin a to podle věku. Vychovatelů bylo málo a u dětí se střídali na denních a nočních službách. Noční služby se stále ještě nezapočítávaly do pracovní doby.

Trend byl přibližovat výchovu dětí v domově co nejvíce životu dětí v rodinném prostředí. Kapacita domova se postupně snižovala. V roce 1964 tu žilo padesát dětí, v roce 1968 už jenom čtyřicet pět dětí.

3.3.2 Dětský domov v Plumlově v letech 1971 až 1989

Po roce 1971 dochází na základě organizačních směrnic Ministerstva školství Československé republiky (dále jen MŠ ČSR) k dalším změnám, které byly dětem výrazně nakloněny. Děti jsou do domova umístěny od tří let a podle potřeby odcházejí až po ukončení povinné školní docházky, dnes by se řeklo po ukončení přípravy na budoucí povolání, případně po úplném osamostatnění. Souhlas či povolení k tomu dává opět ONV. Podporuje se také, aby sourozenci žili spolu v jednom zařízení.

Dalším důsledkem uvedené směrnice je po roce 1971 rozdělení dětí do tří výchovných skupin a další snižování počtu dětí. Po roce 1974 už žije v DD čtyřicet dva dětí. Počet vychovatelů se naopak výrazně navýšil a to na šest denních vychovatelek a dvě pomocné vychovatelky, které zajišťovaly noční služby.

Už v tomto období se vytvořila přechodně skupina učňů, ale to se tenkrát neosvědčilo, proto bylo třeba najít nový způsob rozdělení dětí do skupin.

Významným krokem ke zlepšení života v dětském domově bylo v osmdesátých letech zprovoznění hospodářské budovy, kde bydlel údržbář. Po opravách a úpravách, kdy se přestěhovaly do hlavní budovy sklady s oblečením a obutím, mandlovný a také dílna s šicím strojem, kde pracovala švadlena. Také poté, co se odstěhoval údržbář, tu mohla vzniknout další rodinná buňka. Sem byly umístěny děti, především sourozenci, u kterých se předpokládalo, že v domově budou delší dobu. Tím se výrazně uvolnilo prostředí v hodně naplněné hlavní budově, kde zůstaly skupiny dvě.

Novinkou těchto let, let sedmdesátých a osmdesátých je, že o každou výchovnou skupinu pečují dva stálí vychovatelé a noční služba, která má na starosti mimo jiné ošacení dětí, tedy údržbu a přípravu. Tedy už i „noční teta“ je v noci „v práci“, a tato doba je její pracovní dobou. (Kotyšanová, 1984)

Další opravy a zásahy do starých budov na sebe nenechaly dlouho čekat. V sedmdesátých a osmdesátých letech byl sklep v malé budově upraven na prádelnu a sušárnu. Byla provedena nová elektroinstalace a rekonstruovaly se koupelny a umývárna.

V domově byla po mnoho let potíží s vytápěním tak velkých prostor. Problém se konečně vyřešil v roce 1976, zavedením ústředního topení.

Nutno zdůraznit, že veškeré tyto opravy a úpravy byly v domově prováděny za plného provozu. Na veškerých pracích tedy, a nebyla to mnohdy jednoduchá práce, se podílely nejenom zaměstnanci zařízení, ale především obyvatelé domova – děti. Kdo by si tedy myslel, že dítě v domově je skleníková květinka, moc by se spletl. Děti odklízely rumisko, uklízely, podávaly, přinášely. Starší děti a učni dokonce za svou práci dostali od stavebního podniku i zapláceno. Děti si dobře uvědomovaly, že úpravy se konají pro ně a že lidská práce má svou velkou cenu. Hlavně pro ně vznikla také ve sklepě dílna a na půdě sklad se sportovními pomůckami.

Část rozlehlé zahrady sloužila pro pěstování zeleniny a část pro rekreaci dětí. Byly zde vybudovány průlezky, houpačky a vojáci z vojenského útvaru 3412 zbudovali bazén. Děti se tu tedy rekreují a také se tu opakovaně konaly letní výměnné pobyty. To znamená, že se vymění děti i s personálem s jiným dětským domovem například z Čech. Tyto výměnné pobyty mají dosud velkou tradici a u dětí jsou velmi oblíbené a očekávané.

Když mají děti stabilně kolem sebe stejné dospělé lidi, které navíc oslovují „teto“ nebo „strejdo“, rostou v prostředí, které se výrazněji podobá tomu rodinnému. V domově tak vznikají mezi dětmi a vychovateli citové vazby, které ani čas nezpřetrhá.

3.3.3 Malý domov

Kdo zná Plumlov ví, že se tu vždycky mluvilo o dvou dětských domovech. Starousedlíci říkali „**Malý domov**“ a „**Velký domov**“. Za „malý“ se považovala velká budova u silnice, tedy Okresní dětský domov. Ten byl postaven na místě zbořených stodol v roce 1950. Toto místo bylo původně zakoupeno obcí na vystavění tzv: „Státního domu“. Měla tu sídlit pošta, soud, SNB, Berní úřad a jiné úřady. (viz.kronika městyse Plumlova, 1961)

Zvláštním řízením osudu je, že v současnosti je opravdu v budově bývalého malého domova umístěn Obecní úřad Plumlov.

V Okresním dětském domově byly umístěny děti od jednoho do tří let věku a domov spadal do působnosti Okresní ústav národního zdraví (dále jen OÚNZ). Pracovaly tu tedy po většinou dětské a všeobecné zdravotní sestry. V kronice se dozvídáme, že tu bylo umístěno až šedesát dětí, jejichž rodiče se o ně nemohli, nebo neuměli a nebo nechtěli starat.

Šlo tedy o důvody sociální, zdravotní a na základě soudního rozhodnutí. (viz. Kronika městyse Plumlova, 1961)

Sama si ze svého dětství vzpomínám, jak po Plumlově chodily sestřičky na vycházku s malinkými dětmi. Některé seděly ve velkém kočárku původně snad pro dvoj a trojčata, ale vezlo se jich v tom kočáře mnohem víc a některé, ty jenom o kousek větší, už řapaly u kočáru. Ještě si vzpomínám, že všechny děti byly stejně oblečené a mně se zdálo, že jsou až nepřírozně hodné.

3.3.4 Kulturní a společenský život

Každá doba poznamenala život v domově jiným způsobem. Děti se věnovaly rozmanité zájmové činnosti. Sportovaly, recitovaly, účastnily se mnoha různých aktivit. V roce 1968 například nacvičovaly pohádkovou hru „Aladinova lampa“, se kterou se předvedly divákům a sklidily velké ovace. Domov žil v souladu s dobou a politickým děním. Za dětmi jezdili besedovat představitelé veřejného života, jako zasloužilí členové KSČ, Lidových milicí, nebo Veřejné bezpečnosti. Mimořádnou přízeň tehdy věnovala domovu členka ÚV KSČ, zasloužilá umělkyně Jiřina Švorcová. Několikrát domov navštívila a besedovala s dětmi, nebo jim recitovala a četla. Jako herečka Vinohradského divadla zařídila v roce 1980 pro děti návštěvu divadla, kde děti sama provedla a seznámila s chodem divadla i prací umělců.

I zaměstnanci se ideově a politicky vzdělávali.

Po celou dobu existence domova se opakovaně konaly tzv. výměnné pobyty. Do Plumlova přijížděly děti z DD Nový Jičín, z Prahy, DD Černá voda u Jeseníku a další, a naše děti zase cestovaly k nim. Pro děti to bývala milá změna s poměrně rozumnými náklady.

Pokud děti jely na nějaký výlet nebo zájezd, často to byla akce organizovaná nějakým patronátním závodem. Spolupráce s těmito závody a podniky přinesla mimo jiné často velkou pomoc při zajišťování učebních oborů, zaměstnání a potom především ubytování pro děti, které ukončily přípravu na budoucí povolání a z domova odcházely.

Za podniky, které se v této oblasti projeví jako nejprogresivnější, je třeba vyjmenovat Agrozet Prostějov, Elitex Vrahovice, Oděvní průmysl, Adast Adamov, Šlechtitelské stani-

ce Hrubčice a Kralice, Státní statek Brodek u Konice. (viz. Kotyšanová, 1984) Tam všude byly pro děti bez rodičů nachystány pracovní příležitosti a většinou také bydlení.

Ředitelé Dětské domova v Plumlově v letech 1953 až 1989

Od roku 1953, kdy Dětský domov v Plumlově vznikl, se tu vystříдалo několik ředitelů.

Od roku 1953 do roku 1958 to byly ředitelky Ludmila Zabloudilová, Marie Jarková, Eliška Čamková a Libuše Večeřová. V roce 1958 až 1960 vedl domov ředitel Cyril Mokroš. Do roku 1962 pan Josef Burian a následně do roku 1971 Ladislav Pořízka. Jméno Milada Kotyšanová tu bylo ve vedení zařízení hned dvakrát. Poprvé v letech 1971 až 1980, kdy se ředitelkou stala bývalá hospodářka domova, a podruhé, kdy na její místo nastoupila její dcera, rovněž nositelka jména Milada Kotyšanová, později Juchelková. V roce 1989 se stala ředitelkou zařízení PaedDr. Eva Hanyková, která zůstala ve funkci pouze do března následujícího roku, kdy nastoupila jako ředitelka Zvláštní školy internátní v Čechách pod Kosířem.

3.4 Dětský domov po roce 1989

V květnu roku 1990 zahájila práci na pozici ředitelky domova paní Ludmila Rychnovská, která vyhrála konkurs. Paní Rychnovská byla téhož roku po dvaceti letech rehabilitována a mohla se tedy vrátit po předchozím zákazu k práci ve školství. Práci ředitelky dětského domova však zastávala jen do 7. listopadu 1991.

Po roce 1990 došlo k jistě zaznamenaní hodné záležitosti, která úplně na první pohled nevypadá, jako související s výchovou dětí v dětském domově, přesto bych ji ráda uvedla. V kronice Dětského domova Plumlov (v pořadí druhé) se dočítáme, že v návaznosti na skutečnost, že vláda stanovila minimální mzdu ve výši 2000,-Kčs se rozhodnutím školského úřadu snižují pracovní úvazky těm pracovníkům, kterým by bylo třeba zvýšit plat. Jednalo se o zlomky úvazku, například z 1,0 na 0,97, ale přesto se tak stalo. Domnívám se, že duch dobročinnosti od dob kdy v dětském domově pracovaly jeptišky, zde zřejmě musí

přebývat dál, neboť lidé tu pracují po desetiletí pravděpodobně ze zcela jiných důvodů, než jakým by bylo zajímavé finanční ohodnocení.

V dětském domově krátce po listopadu 1989 žilo 34 dětí. Většinou to byli žáci Základní devítileté školy v Plumlově, dále učni a studentka Střední zdravotnické školy.

Stará budova bývalého kláštera, kde má dětský domov své sídlo, se postupně začala dožadovat větších či menších oprav a rekonstrukcí. V přízemí byla v devadesátém roce provedena generální oprava koupelny, čím se zamezilo prostupování vlhka do zdiva okolních místností. Také byla odborně vyčištěna studna, a tím se částečně vyřešil letitý problém s nedostatkem vody z veřejného vodovodu, na Plumlově problém tak velmi známý. V létě se tudíž každoročně nesmělo vůbec zalévat. Děti si dle kroniky (kronika s.81) prý rády pěstovaly salát, mrkev, cukety, hrášek. Dětský domov však potřebuje vody hodně. Děti se v létě mohou jen těžko uskromnit. Byly tedy vybudovány zásobníkové přečerpávací nádrže, kde bylo dost vody pro denní provoz, a kam voda zase vždycky dotekla. Akce byla evidentně dosti náročná a zdlouhavá, ale nakonec i šťastně dokončena.

Po listopadu 1989 nastala doba likvidování různých podniků a institucí. Dětský domov získal tedy nábytek, šicí stroj a kuchyňskou linku z rušeného Závodního klubu OP, z likvidovaných jeslí zase starší, ale funkční mandl. Práci pradelny to velmi ulehčilo.

Děti jsou nadále vedeny k práci při pomoci na provozu domova. Chlapci pomáhají při různých stavebních a údržbových pracích v domově, děvčata se podílí na úklidu, sama také šijí jednoduché oděvy, pletou, vyšívají. Všechny děti pečují o zahradu, alespoň tím, že například vyhrabávají na podzim a na jaře trávu.

Většina dětí chodí do různých kroužků a aktivit, které pořádá Základní škola v Plumlově, anebo také Okresní dům dětí a mládeže v Prostějově. Jsou to kroužky výtvarný, dramatický, modelářský, ale také stolní tenis a kulturistika. O prázdninách se opět konají výměnné pobyty. Děti byly ale také v Praze a nejvíc snad vzpomínaly na cestu metrem.

V roce 1991 se v kronice dětského domova začínáme zvolna dočítat jména, která nacházíme na rozpisu zaměstnanců ještě stále i dnes, a nebo teprve krátce chybí. Zdá se, že když si člověk práci s dětmi zamiluje, ta se stane jeho posláním, a už se nedokáže rozloučit. Odchody do důchodu velmi často, téměř vždycky, jsou provázeny slzami, a to na obou stranách. Smutek zachvátí zaměstnance i děti.

V domově jsou patrné tendence snižování počtu dětí. V roce 1991 je jich tu s malými změnami 23. Děti přicházejí z nevydařených rodin, nebo jiných zařízení. Odcházejí do náhradní rodinné péče, k pěstounům, ale také do výchovného ústavu, pokud není možné problémy s nimi řešit v podmínkách domova. Ty děti, které se vyučily, jdou do života a někdy zpět do původní rodiny, ale také na ubytovnu podniku, pro který se vyučily. Tato praxe má bohužel brzy nenahraditelně skončit.

Velmi důležitou opravou-úpravou je uvedení do chodu „malé budovy“, tzv „domečku“, kde byly původně sklady. Jistá soukromá firma tu vybudovala obývací místnosti a dvě koupelny. Mohla se sem tedy postupně nastěhovat část dětí, nebo děti při výměnných pobytech.

V roce 1992 se domov dostává pod ředitelské vedení dr. Zdeňka Ludvíka. Je pozoruhodné, jak každá osobnost ředitele přinese do domova „nový vítr“ a nějakým způsobem se na chodu zařízení podepíše. Dle zápisů v kronice i pamětníků se začaly děti velmi intenzivně podílet na práci při pěstování zeleniny, například brambor. Vlastně téměř neuvěřitelně na dnešní poměry byly schopné se pod vedením vychovatelů starat také o zeleninu v pařeništi a svou produkcí tak značně vylepšily dodávky do kuchyně. Mimořádným počinem bylo rozhodně zavedení chovu slepic. Ne příliš srozumitelným pro hodnocení práce ředitele zařízení byla ale instalace mříží v oknech domova a mezi jednotlivými podlažími. Nuže i každá mince má dvě strany.

V květnu 1995 přichází na místo ředitele Dětského domova v Plumlově Mgr. Petr Antoníček. Jako sportovec zbudoval jízdní park pro děti zakoupením jízdních kol. Práce na zahradě stále pokračovala a přebytky se krmily slepice. Jejich chov byl ale ještě téhož roku ukončen. Do vybavení domova přibyly na druhé straně nové televizory, koberce a osvětlení. V kanceláři ředitele se rozsvítila obrazovka prvního počítače.

Děti se také bavily. Hlavně sportovaly. Věnovaly se kopané, judu, karate. Ty které nenavštívily na prázdniny své rodiče a příbuzné, odjely na letní tábory. Pro zaměstnance to byla nově možnost vybrat si řádnou dovolenou.

1.1.1996 se dětský domov v Plumlově stává dětským domovem rodinného typu. Přechod na tento typ domova má dětem přinést více soukromí a řekněme také individuálnější zacházení. Ve třech nově vytvořených rodinkách žily děti se svými vychovateli a to dvě rodinky na hlavní budově a jedna na domečku. Tato skutečnost má drobný vliv nejen na

dovybavení prostor a pokojů, ale i na personální obsazení takového pracoviště. V dětském domově pracuje 6 pedagogických pracovníků, 10 provozních zaměstnanců a 4 pomocné vychovatelky.

Dětský domov v Plumlově se výrazně otevírá také světu kolem. Kromě spolupráce s různými institucemi se konal 27.10.1998 „Den otevřených dveří“. Děti se na tento den velmi těšily. Návštěvníci si mohli prohlédnout interiér domova a hlavně jednotlivé rodinky, především jak děti žijí. Na návštěvu dorazili jednak příbuzní dětí a jejich rodiče, jednak bývalí zaměstnanci a především bývalé děti. Rodiče se pak od vychovatelů dozvěděli o chování dětí a o jejich prospěchu. Ředitel zařízení pak také hovořil s rodiči o hrazení příspěvků na péči o děti, tzv. ošetřovném. (Kronika, 1998, s.145)

V listopadu téhož roku vyšel v Prostějovském Týdnu článek „Co si přejí děti z domova v Plumlově“ Každé dítě, podle rodinek, se u svého jména vyjádřilo ke svému přání pod stromeček. Článek z 25. listopadu 1998 je vlepen do kroniky. Pozoruhodné je jak různorodá přání se líhnou v hlavách dětí. Jsou to přání veskrze praktická jako hodinky a budík pro studenta, aby nezaspal, ale také spousty módních hraček, jako jsou panenky Barbie a elektronické hračky. Jedna dívka uvedla, že si ráda hraje na maminku a přála by si panenku a kočárek a ještě žehlící prkno. (Kronika, 1998, s.147)

Boj s patologickými jevy je v dětském domově stále na čelném místě. Výskyt každého jednoho „problému“ se totiž s počtem dětí žijících svým způsobem pohromadě velmi rychle znásobuje. 30. 3. 1999 došlo tedy k zákazu kouření v celém areálu dětského domova, včetně přístupové cesty. Kdo by se domníval, že si děti takového zákazu ani nevšimnou, byl by na velikém omylu. Právě kouření je problém mezi dětmi velmi rozšířený a stále těžko zvládnutelný. Navíc je známo, že kuřák začínající v dětském věku, se své závislosti zbavuje už jen velmi těžce. (Kronika, 1999, s.159)

Dne 1.1.2000 je do funkce ředitele dětského domova uveden PaedDr. Jan Werner. Také v jeho funkčním období došlo k mnoha opravám a úpravám, jak už to obyčejně bývá nutné v tak historických budovách.

Dětský domov se nadále těší zájmem mnoha institucí a jednotlivců. 11. 6. 2001 navštívila domov herečka Helena Růžičková a kroniku ozdobilo několik fotografií.

„Bez sponzorů a dárců bychom dětem nemohli pořídit ani sportovní potřeby, společenské hry, nebo jim zajistit výlet.“ Řekl ředitel Jan Werner do Prostějovského denníku. (Kronika. s.260)

Čas od času do kroniky někdo vlepí článek z novin, ale zapomene napsat z kterých, a nebo datum. Ten který je na straně 230 v kronice, ale kromě poměrně přesného popisu života dětí v domově, upozorňuje na skutečnost, která harmonickou výchovu dětí většinou z problémových rodin poněkud narušuje, a tou je přílišná fluktuace zaměstnanců. Co dodat? Práce s dětmi je náročná fyzicky, emočně a není to práce pro každého.

4 SOUČASNOST DĚTSKÉHO DOMOVA V PLUMLOVĚ

Pokud chceme mluvit o současnosti dětského domova, myslím že je vhodné začít s nástupem dosavadního ředitele Mgr. Radima Kratochvila, který byl jmenován do funkce 1.9.2003.

A následovala další řada oprav a úprav, stále více a více důležitých v téměř stoleté budově bývalého sirotčince. V první řadě výměna oken, což byla oprava velmi významné, vzhledem k tomu, že „starý klášter“ – dětský domov je na kopci a velmi a skoro celoročně tu fouká. Jedna „noční teta“ mi vyprávěla, že když byla na domově stará dřevěná okna, často se na chodbě druhé rodinky ve druhém patře doslova vznášel koberec.

Další závažné opravy a rekonstrukce na sebe nenechaly dlouho čekat. Zmodernizovala se například kuchyň, koupelny, WC i pokoje dětí. Také čelní stěna domova. (Kronika, 2004, kronika není číslována)

Co se týká „pomoci zvenku“, je třeba vyzvednout práci prostějovského klubu Kiwajunior. Tato organizace sdružuje od roku 2003 asi dvanáct mladých lidí, jejichž projekty, zaměřené převážně na Dětský domov Plumlov jsou podporovány Evropskou unií a Olomouckým krajem. (<http://www.kiwajunior.cz/projekty.html>) Tato skupina mladých nadšenců pořádá pro děti vlastně dosud různé hry, výlety a mimo jiné také „Strom splněných přání“, který je umístěn na Vánoce v obchodním domě Tesco, a kde děti na lístečkách představí svá vánoční přání, která jsou jim zákaznicky a návštěvníky Tesca většinou splněna.

Dalšími sponzory, kteří přispívají na chod domova, a bez nichž by se mnohé nemohlo uskutečnit, jsou Rotary klub Prostějov, TOMI-REMONT a.s., Sdružení mladých konzervatistů, A.S.A. s.r.o., Město Prostějov, IVJ s.r.o., Bala a další. (Kronika, 2004).

Díky sponzorským darům a krajskému úřadu mohl být pro děti zakoupen osmimístný automobil, který dětem zcela změnil život.

Další den otevřených dveří pořádaný 16.12.2004 předvedl mnoha lidem i představitelům institucí chvíle pohody, velký kus odvedené práce a dobrou úroveň péče. Tohoto dne se zúčastnil také bývalý (jak sám sebe nazval) chovanec sirotčince z let 1930 - 1938, pan Jan Kadlec, který zhodnotil několika slovy v kronice rozdíl mezi náboženskou výchovou řádových sester a současnou výchovou v rodinkách. Rozdíl je tedy evidentní.

Do 31.8.2005 používalo zařízení název Dětský domov, Plumlov, Balkán 333. Změnou ve zřizovací listině došlo ke změně v názvu na *Dětský domov a Školní jídelnu, Plumlov, Balkán 333*.

4.1 Dětský domov a Školní jídelna dnes

Dnešní dětský domov by šlo už jen velmi obtížně srovnat s dřívějším sitotčincem. Změnily se budovy, celkové prostředí. Změnil se počet zaměstnanců a změnil se také děti.

Dětský domov a Školní jídelna je dnes samostatný právní subjekt, zřízený Radou Olomouckého kraje, a to ke dni 1.7.2001. Ředitelem je Mgr. Radim Kratochvíl. Dvě budovy zařízení jsou majetkem Olomouckého kraje a pozemek je majetkem Pozemkového fondu ČR.

Obě budovy a přilehlá zahrada jsou za podpory zřizovatele Olomouckého kraje i sponzorů udržovány tak, aby mohly dobře sloužit dětem i zaměstnancům a aby také odpovídaly stále se zvyšujícím nárokům Evropské unie. Opravily se podlahy a schodiště na malé budově. Dětský domov se konečně připojil na obecní kanalizaci. Tato akce se neobešla bez problémů. Jednak je administrativně velmi náročná a také fakt, že domov stojí na čisté skále, akci příliš neulehčil.

Poloha budov je také významná, co se týče vlivu a nevládnosti počasí. Vichřice opakovaně v roce 2008 poničila střechy a přímý úder blesku téhož roku způsobil přímo kalamitu. Shořela telefonní ústředna, PC síťové rozvody, telefonní přístroje a televizory včetně anténních systémů. V dnešní přetechnizované době to byla pro děti a především pro personál hotová katastrofa. (Výroční zpráva činnosti školského zařízení 2007/2008, Kratochvíl, s. 2)

4.1.1 Provozní pracovníci

S malými obměnami je v domově zaměstnáno asi 21 zaměstnanců. Kromě ředitele je tu osm vychovatelů a čtyři asistenti pedagoga. Asistenti pedagoga jsou tzv. „noční tety“. Jejich pracovní doba je od 21:00 hod do 9:00 hod. Vychovatelé chodí do práce ve všední den v 13:00 hod, a odcházejí ve 21:00 hod, až jdou děti spát. Jiná situace je v sobotu a neděli. To se střídá vychovatel s asistentem pedagoga – noční tetou v 9:00 a ve 21:00 na dvanácti-hodinových směnách.

O chod zařízení se starají ekonom, pokladní a vedoucí stravovny v jedné osobě, sociální pracovníce, dvě kuchařky a pomocnice v kuchyni. (Výroční zpráva činnosti školského zařízení 2007/2008, Kratochvil, s. 5)

Domov je malé zařízení. Všichni zaměstnanci jsou většinou schopni a vždycky ochotni si vzájemně pomoci a v práci se zastoupit. Děti, které tu bydlí, chápou vychovatele i správné zaměstnance jako lidi, kteří jsou „u nich doma“ a berou je jako příbuzné. Je zcela normální, že paní ekonomka s Haničkou chová morčata a děti si hrají stejně tak v obýváku jako v ředitelně.

4.1.2 Pedagogičtí pracovníci a jejich vzdělání

Přes velmi vysokou vzdělanostní úroveň zaměstnanců dětského domova, se stále doplňuje vzdělání na různých úrovních. V současné době, tedy v roce 2008/2009, tři asistentky pedagoga absolvují kurs a tři zaměstnanci studují na vysoké škole, obor speciální a sociální pedagogika. Vychovatelé se zúčastňují školení a seminářů pořádaných zřizovatelem, MŠMT a dalšími institucemi.

Také správní zaměstnanci navštěvují kursy a školení potřebné pro výkon jejich práce. (Výroční zpráva činnosti školského zařízení 2007/2008, Kratochvil, s. 6)

4.1.3 Děti a využití domova

Dětský domov a Školní jídelna v Plumlově má v současnosti kapacitu 24 dětí. Jsou tu respektovány sourozenecké vazby, takže sourozenci bydlí spolu. V rodince bydlí společně také dívky s chlapci. Kromě dětí tu žije také několik dětí čerstvě zletilých a to takových, které se připravují na budoucí povolání a v domově bydlí na základě smlouvy uzavřené mezi nimi a Dětským domovem a Školní jídelnou. Jejich postavení se nijak výrazně nemění, také mají nejen svá práva, ale nadále i své povinnosti.

4.1.4 Výchova starších dětí

Změnou v přístupu k dospívající mládeži je zřízení jedné rodinné skupiny v „domečku“, tedy v menší budově, a to se skupinou dětí staršího věku, s učni a středoškoláky. Důvodem bylo přihlídnutí k odlišným potřebám těchto dětí. Především je potřeba je naučit jakési samostatnosti, schopnosti se postarat o své základní potřeby a příprava na život. Neznámá to ale, že by snad na jejich dospívání nedohlížel vychovatel!

4.1.5 Individuální péče o děti

Většina dětí potřebuje individuální přístup. Pro každé dítě je zpracováván program rozvoje osobnosti, přesně v souladu s jeho věkem, a schopnostem i potřebám.

S dětmi, které mají například poruchy učení, se přistupuje ke spolupráci s pedagogicko – psychologickou poradnou. Je bohužel nepříjemným, faktem, že k tomuto kroku je třeba souhlasu zákonných zástupců dětí, tedy většinou rodičů, kteří často o své děti nejeví žádný zájem už dlouhou dobu a někde dokonce není znám jejich pobyt. (Výroční zpráva činnosti školského zařízení 2007/2008, Kratochvil, s. 16)

4.1.6 Zájmy a koníčky

Děti se tradičně věnují výtvarné činnosti. Mimo několik soutěží se úspěšně předvedly na V. ročníku „Jarmarku pro šikovné ručičky“, kde se po kole v Olomouci dostaly až do finálové části Jarmarků v Praze. Tato akce jim přinesla zkušenost s propagací a prodejem svých výrobků.

V prostorách „domečku“ kde byly vytvořeny prostory, se 5 – 7 dětí věnuje vyrábění keramiky, a to hlavně pro radost, ale i pro prezentaci domova při různých příležitostech.

V rámci projektů Evropské unie jezdí za dětmi lektoři, kteří je ve skupinkách učí práci na počítači, nebo anglickému jazyku. Děti navštěvují také ZUŠ Plumlov, nebo taneční školu Freedance v Prostějově. Chlapci chodí hrát fotbal a stolní tenis v Plumlově. Na zahradě domova je pro děti za přispění sponzora instalován bazén, který děti využívají s absolutním nadšením, a už třetím rokem napjatě očekávají příchod léta, kdy se budou moci koupat.

4.1.7 Prevence sociálně patologických jevů

Dnešní doba s sebou přináší spoustu negativních jevů, vůči kterým nejsou imunní ani děti v dětském domově. Situace s různými patologickými jevy a jejich projevy je o to horší tím, že když žije více dětí nebo mladých lidí pohromadě, myšlenka nebo čin, se okamžitě rozmnoží a pak se v různých podobách projeví prakticky u všech. Má se obecně za to, že nejdůležitější je informovanost. Byl tedy vypracován „Minimální preventivní program, podle kterého se děti systematicky dozvídají o důsledcích kouření, požívání drog a podobně. Právě kouření je výrazným a letitým problémem v mnoha dětských zařízeních, neboť

hlavně věk kuřáků se dlouhodobě snižuje. Není bohužel ale možné v dnešní tržním mechanismem ovlivněné době zajistit, aby dospělí dětem cigarety neprodávali.

Skvělou přednáškovou činností o problémech a trestné činnosti a jejich následcích dětem zajišťuje spolupráce s Obvodním oddělením Policie Plumlov. Po děti jsou takové akce zajímavé a snad i přínosné.

4.1.8 Environmentální výchova

Kdo šel kolem Dětského domova a Školní jídelny někdy od jara 2009, tak si nemohl nevšimnout, že se děti v domově a všichni dospělí chovají naprosto „evropsky“ a třídí odpad. Zcela zodpovědně vůči Zemi, na které všichni žijeme, s nadšením sbírají a odevzdávají zvláště tetrapakové obaly od nápojů a do zvláštních nádob se separují plast, sklo a papír. Kéž by dětem tato zodpovědnost zůstala i v dospělé budoucnosti.

4.1.9 Spolupráce s institucemi

Pokud bychom měli vyzvednout spolupráci s institucemi které pomáhají Dětskému domovu a Školní jídelně v Plumlově při řešení různých běžných problémů a starostí, je třeba tedy kromě Policie vyzvednout také spolupráci se Základní školou v Plumlově, kam po mnoho desítek let děti z domova docházejí a kde se vždycky měly důvod cítit dobře.

Osobou, která mnoho let zcela nezištně „jistí“ všechny „dětské nemoci“, a tím nemyslím jenom neštovice a spalničky, je paní doktorka Olejníčková. Děti ji mají rády a ona je ochotna kdykoliv, když je nemocných víc dětí, nebo když je potřeba tolik populární očkování, přijet do domova, a to klidně i večer. Ano, dá se říci, že dětský domov má, svým způsobem, štěstí na lidi, kteří práci pro děti obětují kus sebe.

Kdo by si myslel, že v domově žijí děti bez zájmu okolního světa a na okraji zájmu společnosti, moc by se spletl. Děti jsou v domově umístěny na základě rozhodnutí soudu. Spádovým zařízením je pro Dětský domov a Školní jídelnu v Plumlově Dětský diagnostický ústav a SVP Olomouc – Svatý Kopeček. Na to, jak dětem pobyt prospívá a jak se jim daří, dohlíží nejenom příslušný soud, ale také pracovnice oddělení sociálně právní ochrany dětí městského úřadu, nebo magistrátu, z místa jejich trvalého bydliště, a to nejméně čtyřikrát ročně, vždycky osobní návštěvou dětí.

Do domova dojíždí rovněž pravidelně kontroly z České školní inspekce, která se zaměřuje různým směrem. Například vedení dokumentace a dodržování práv dětí, stravování a podobně. Na dodržování hygienických předpisů a norem dohlíží Krajská hygienická stanice. Odvody pojistného kontroluje Okresní správa sociálního zabezpečení a podobně.

Každé čtvrtletí provádějí kontrolu na zařízení pracovníci Okresního státního zastupitelství Prostějov. Tyto kontroly jsou zaměřeny na dodržování jednotlivých paragrafů zákona č. 109/2002 Sb. a další.

4.1.10 Spolupráce s rodiči dětí

Právě uvedený zákon stanoví mimo jiné také povinnost rodičům, platit příspěvek na úhradu péče, těmto dětem poskytovanou. Příspěvek je v řádu sto korun pro jednotlivého rodiče a je odstupňován dle věku dítěte. Částka na jedno dítě nepřevyšuje 1600,-Kč. Ve světle skutečnosti, kdy náklady na jedno dítě jsou několikanásobně vyšší a také že každé dítě podle stejného předpisu obdrží dle své potřeby v domově všechno včetně kapesného, se skoro nechce věřit, že existuje vysoké zadlužení rodičů vůči dětskému domovu na uvedeném příspěvku. Právě komunikace s rodiči je na žebříčku potíží v chodu zařízení na jednom z nejvyšších míst. Příslušný paragraf povoluje možnost rodičům povinnost hradit příspěvek, kterému se dříve říkalo ošetřovné nestanovit, pokud předloží potvrzení o příjmu svém a osob s ním společně posuzovaných, tedy že tento příjem nedosahuje výše jeden a půl násobku životního minima. Právní vědomí a obyčejná lidská zodpovědnost ale rodičům dětí, které byly soudně umístěny v dětském zařízení pro výkon ústavní výchovy, však většinou naprosto chybí. Je jim často jedno kde a jak žijí jejich děti. Je tedy zřejmě iluzorní se domnívat, že je bude zajímat nějaká jejich povinnost cokoliv dokladovat.

4.1.11 Dětský domov v hodnotové orientaci dětí

Přesto, že tedy pracujeme s dětmi, které mají ze svého předchozího života nějakou významnou negativní zkušenost často především z oblasti citové, s dětmi, které nejsou zvyklé plnit si žádné povinnosti a jen tak by se potulovali po ulici. Také dětmi depresivními, agresivními, náladovými, které nemají zájem o žádnou cílevědomou činnost, natož zájem o učení, a projevují se u nich kromě závislostí také poruchy chování, uděláme vše proto, aby z nich vyrostli životaschopní jedinci, kteří se v životě neztratí a společnost je nešemele. Výchovou a kvalitním trávením volného času, zdravým životním stylem snad vychováme

v dítěti pocit sebeúcty, sebedůvěry a zdravé sebevědomí. Každé dítě, které odchází z dětského domova do života je vybaveno dovedností si uvařit, vyprat, vyžehlit. Je poučeno, kterak se chovat na úřadech. Kluci se učí postavit se k různé manuální práci s náradím, aby se byli někdy schopni postarat o byt, nebo dům. Děvčata se motivují k práci v domácnosti a také k péči a lásce k dětem. Je třeba dát dětem možnost seznámit se s hodnotou peněz, třeba tím že straší děti chodí na nákupy, aby získaly představu o hodnotě různého zboží. A ze všeho nejdůležitější je z dětí vychovat lidi schopné vzájemné úcty k sobě i k práci jiných.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 PROJEKT VÝZKUMU

5.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem mého výzkumného šetření zjistit informace o dětském domově v Plumlově od jeho počátků do současnosti.

Dílčí cíle:

- 1) Jaký obraz zanechal DD ve vzpomínkách lidí z okolí
- 2) Jaký obraz zanechal DD ve vzpomínkách bývalých zaměstnanců
- 3) Jaký obraz zanechal DD ve vzpomínkách „dřívějších dětí“
- 4) Jaký je obraz dětského domova v současnosti za posledních 20 let

5.2 Metody výzkumu

Pojmový aparát

K popisu zkoumané reality budeme používat tyto frekventované pojmy:

Historie sirotčince v Plumlově – zachycuje období od roku 1926 do roku 1952

Dětský domov – zařízení pro výkon ústavní péče nezletilých

Historie DD v Plumlově – zachycuje období od roku 1953 do roku 1989

Současnost DD a ŠJ Plumlov – období od roku 1990 po současnost

Dřívější dítě – dospělá osoba, která byla v dětství umístěna v DD

Kromě těchto pojmů užívám i další pojmy, tak jak jsou uvedeny v další pedagogické, sociologické, psychologické a sociálně pedagogické literatuře.

5.2.1 Metody sběru dat a tvorby databáze

Rozhovoru:

Faktografické údaje jsem získávala pomocí vyhledávání lidí - respondentů a polostrukturovaného rozhovoru.

Přípravná fáze - hledání lidí – respondentů

Realizace – zpracování – faktografické zpracování dotazníků a rozhovorů.

Pro svůj výzkum jsem zvolila metodu orální historie. To je metoda, kdy se badatel na základě postupů propracovaných v řadě společenských oborů dobírá nových poznatků a informací, a to na základě ústního sdělení osob, které byly účastníky nebo svědky určité události, nebo období. (Vaněk, 2003)

Studium kronik:

Šlo především kronik městyse Plumlova od roku 1918 po 1971, kronik Dětského domova a Školní jídelny Plumlov od roku 1966 po současnost a Pamětní knihy Farnosti Plumlovské od roku 1988 do roku 1980.

5.3 Podmínky výzkumu

Výzkum se uskutečnil od prosince 2008 do února 2009.

Vzorek respondentů, který tvořily: dřívější děti

zaměstnanci DD (bývalí i současní)

obyvatelé obce, kde se dětský domov nachází

Složení vzorku respondentů	počet	pohlaví	věk	období od-do
Dřívější děti	7	Muži i ženy	8-77 let	1930-dosud
Zaměstnanci	6	Muži i ženy	44- 73 let	1974-dosud
Obyvatelé žijící v sousedství	6	Muži i ženy	52- 79 let	1939-dosud

Tabulka č. 1 – Vzorek respondentů

6 VÝZKUMNÝ ROZHOVOR

Příprava - V úplném začátku své práce jsem navázala kontakt s jedním „dřívějším dítětem“ tedy paní Ivou, která měla s Dětským domovem v Plumlově vlastní, devítiletou, zkušenost a to z let 1972 až 1981. Paní Ivu mi doporučila jedna současná vychovatelka, která je zaměstnankyní domova přes dvacet let a která přesně pochopila, o jaký druh informací mám zájem. Paní Iva pracuje v současnosti v základní škole jako učitelka na prvním stupni a je vysokoškolsky vzdělaná. Na domov přes různé životní nesnáze velmi ráda vzpomíná a při sbírání informací, a především při shánění kontaktů na další, dnes již dospělé děti, mi velmi významně pomohla. Od paní Ivy jsem obdržela zásadní počet kontaktů jak na děti které byly umístěné v domově s ní současně nebo později, tak na některé vychovatele. Každý s kým jsem mluvila, si vzpomněl na někoho dalšího. Tak jsem pro svou práci získala nejstarší „dřívější dítě“, a to paní, které je dnes 74 let a v domově byla ve svých devíti letech.

V první fázi jsem přichystala okruhy problémů. Následně jsem připravila soustavu hlavních a doplňujících otázek tak, abych zjistila, jaký obraz zanechal dětský domov v paměti těch, kteří žili v období počátků domova až po současnost. Při formulování otázek jsem se zamýšlela hodně nad vhodností používaných výrazů, především zda jsou srozumitelné a jasné. Zvolila jsem soubor otevřených položek, což bylo vhodné vzhledem ke skutečnosti, potřeby dát respondentům širší prostor, aby se rozpomněli na často časově velmi vzdálené situace které prožívali a ke kterým otázky směřují.

Výběr respondentů předcházelo dlouhé zvažování, o které lidi se bude jednat, kdo jsou ti, kteří podají nejcennější informace. S ohledem na skutečně dlouhé časové období a také s ohledem na skutečnost, že dětský domov může být průchozí institucí jak pro děti tak pro zaměstnance, jsem se rozhodla nikoho nevynechat a být vděčna za jakýkoliv poznatek, zprávu, vzpomínku.

Rozhodla jsem se tedy pro tři kategorie respondentů a to: obyvatelé obce žijící v bezprostředním okolí DD Plumlov, tzv. „dřívější děti“, které žili v DD Plumlov, a zaměstnanci bývalí i současní.

Zvolila jsem polostrukturovaný rozhovor - interview. Toto interview je určitým kompromisem mezi interview strukturovaným a nestrukturovaným. “respondentům se v tomto

případě nabízí k jednotlivým otázkám vždy několik alternativ odpovědí, ale navíc se od nich požaduje vysvětlení, nebo zdůvodnění“ (Chráska, 2007, s.183)

Rozhovor obsahoval 6,7 a 15 otázek, které byly položeny třem různým kategoriím respondentů.

Dvě otázky jsou demografického charakteru. Další otázky jsou otevřené, neboť jsem chtěla vytvořit respondentům prostor, aby byli sice nasměrování, ale současně aby se necítili omezeni nebo svázáni ve svých odpovědích. Pro tento účel bylo třeba se na rozhovor velmi dobře připravit, především co se týká formulace otázek, tedy otázky dobře připravit. Pro bývalé zaměstnance bylo připraveno 15 otázek, pro obyvatele 6 a pro dřívější děti celkem 7 otázek.

6.1 Realizace – průběh a záznam

Dlouho jsem zvažovala způsob, jak se přiblížit k respondentům, především k jejich myslím, vzpomínkám a zážitkům, o nichž ani oni sami nebyli třeba ještě úplně rozhodnuti mluvit. Bylo třeba z počátku hodně opatrně volit výrazy, neboť někdy nebylo dopředu možno rozpoznat, jak moc tenký může být led, na který vstupuji.

Respondentům jsem rozdala, nebo doručila po předchozí domluvě seznam dotazů aby se mohli připravit, a dohodla jsem se na době, za kterou se pro odpovědi a uskutečnění rozhovoru dostavím. Tady bylo velmi cenné nechat jím určitý čas, neboť vzpomínky mohly být zasunuté opravdu hluboko v paměti. Většinou si tedy své odpovědi připravili písemně, alespoň v bodech, nebo se naopak stalo, že odpověděli spontánně jakýmsi vyprávěním, v němž by se původní dotazy jen těžko hledaly. Po několika dnech jsem na takto připravené odpovědi navázala rozhovorem, který trval zpravidla 30 – 60 minut.

Ke konkrétním odpovědím na otázky jsem tedy obdržela i doplnění, a pozoruhodné bylo, že cesta, kam se rozhovor stácel, byla pro účel zpracování často mnohem zajímavější, než odpověď na původní dotaz.

Přestože jsem původně zvažovala použít dotazníkovou metodu, musela jsem od původního záměru upustit. Po přečtení prvních odpovědí jsem totiž zvláště u starších respondentů měla pocit, že na některé otázky neodpověděli, nebo se v odpovědích výrazně odchylo-

vali. Odpovědi byly třeba viditelně neúplné, odchyloující se od smyslu otázky, též na některé dotazy nebylo odpovězeno. Proto bylo třeba je podrobit rozhovoru.

Kdybych měla postup při získání podkladů pro práci k něčemu přirovnat, pak by to s lehkou nadsázkou muselo být k lisování hroznového vína. Ke každé kuličce je třeba přistupovat s maximální pozorností, zápaem a cílevědomě, aby výsledkem mohlo být čisté víno.

Samotný dotazník nebo samotný rozhovor by nikdy neposkytl tolik cenného materiálu, jako otázky, na něž se mohli respondenti připravit, a následný rozhovor který doplňoval, konkretizoval, upřesňoval výpovědi respondentů.

S každým respondentem jsem se osobně sešla a záznam odpovědí jsem prováděla písemně, dopisováním do poznámek respondentů nebo na zvláštní list.

7 STUDIUM A ANALÝZA DOKUMENTŮ

Prostřednictvím studia kronik, především Kronik městyse Plumlova od roku 1918 do 1971, kronik Dětského domova a Školní jídelny Plumlov od roku 1966 po současnost a Pamětní knihy Farnosti Plumlovské od roku 1888 do roku 1980. Všechny kroniky Plumlova jsou umístěny ve Státním archívu v Prostějově, kde jsou ochotně půjčovány ke studiu i případnému okopírování nebo ofocení jejích částí. Významným materiálem především pro svou jedinečnost a autentičnost, byla Vzpomínky na dětství, pana Jana Kadlece z Ohrozimi. Dalším zajímavým přínosem se stala brožura vydaná k 30. výročí Dětského domova v Plumlově, jejíž autorka Milada Kotyšanová byla ředitelkou dětského domova.

7.1 Posouzení výpovědí respondentů získaných dotazníkem

7.1.1 Rozhovor

Potřeba rozhovoru tedy vyplynula po zhodnocení poznámkových podkladů a na základě prvních setkání s respondenty. Správným přístupem, kdy jim bylo vysvětleno, že odpovědi je nutno ještě doplnit, jsem znovu získala jejich pozornost. Respondenti, tedy lidé kteří mi byli doporučeni kolegy nebo přáteli, se velmi rychle stali mými přáteli a velmi ochotně můj požadavek akceptovali. Následného rozhovoru se tedy účastnili nejen dobrovolně, ale i rádi.

Uvědomuji si, že za tuto skutečnost vděčím kromě přístupu, který jsem zvolila i svým kořenům, které v Plumlově mám, a také bezesporu jakési vcelku pozitivní stopě, kterou zde moje rodina zanechala.

7.1.2 Realizace rozhovoru a záznam

U každého respondenta jsem se při individuálním nestrukturovaném rozhovoru doplňujícími otázkami vrátila k jejich odpovědím, které měli přichystané, nebo mi je už i stihli doručit. V některých případech byl soubor otázek pouze jakousi nápovědou, a respondent odpovídal na základě své přípravy po paměti.

Pro upřesnění uvádím přesný soupis dotazů směřovaných na „dřívější dítě“, zaměstnance DD bývalé a současné a obyvatele Plumlova, žijící v sousedství.

7.1.3 Otázky pro „dřívější dítě“ vyrůstající v Dětském domově v Plumlově

1. Jméno a příjmení (současné zaměstnání, bydliště)
2. Vzpomínáte si kdy, v kolika letech jste přišel/přišla do domova a za jakých okolností?
3. Byli s vámi v domově i vaši sourozenci? Kteří a kolik let jim bylo? Jaké byly vaše vztahy? Vytvořili jste pevná přátelství, která přetrvala i po vašem odchodu z DD?
4. V čem pro vás byl život v DD nejtěžší? V čem si myslíte, že jste oproti dětem, které vyrůstali u rodičů, znevýhodněni?
5. Vzpomínáte si na své začátky po odchodu z DD? V čem vám byl DD nápomocný? V čem vám jeho pomoc chyběla? Myslíte, že mohlo být uděláno jinak, lépe?
6. Jaké místo ve vašem současném životě Dětský domov v Plumlově zaujímá? Zajímáte se o problematiku dnešních dětí, vyrůstajících v DD?
7. Můžete sdělit něco ze současnosti? Čím vás domov ovlivnil, co vám dal do současného života? Připravil vás na život?

7.1.4 Otázky pro zaměstnance dětského domova v Plumlově

1. Jméno a příjmení, věk
2. Období působení, doba
3. Pracovní zařazení
4. Vzdělání
5. Vaše původní, předchozí povolání
6. Důvod, proč jste nastoupili do DD?
7. Jaké byly tehdy podmínky přijetí?
8. Jakou jste měli praxi?
9. Jaké jste měli vztahy k dětem?
10. Jaké byly vztahy mezi dětmi?
11. Co můžete říci o vztahu dětí k vedení?
12. Jaké byly v té době nejčastější výchovné problémy?
13. Jaké byly vztahy mezi pracovníky? (mezi pedagogickými, mezi pedagogickými a ostatním personálem)

14. Můžete říci něco o vztazích DD s jinými institucemi?
15. Můžete dodat nějakou zajímavost, vzpomínku, informaci?

7.1.5 Otázky pro obyvatele Plumlova, žijící v sousedství Dětského domova a Školní jídelny v Plumlově

1. Jaké máte sousedské zkušenosti s Dětským domovem v Plumlově? (pozitivní, negativní)
2. Jak se vaše sousedské vztahy změnilly v průběhu let?
3. Co o domově víte, nebo jste slyšel/a? (dříve, dnes?)
4. Máte pracovní zkušenost vy, nebo váš příbuzný, známý?
5. Můžete uvést nějakou další informaci, zajímavost, vzpomínku?
6. Vaše jméno a bydliště, pokud chcete uvést. Případně vztah k domovu.

Poté co jsem předala prvních několik listů papíru s takto formulovanými otázkami a několik se mi jich už vrátilo, jsem přišla na závažný fakt, že formulář s dotazy se stává důležitým, přínosným a dostatečným až v momentě, kdy proběhl rozhovor.

7.2 Analýza odpovědí respondentů

Analýzou všech odpovědí respondentů na soubor otázek, které předcházely vlastnímu rozhovoru, jsem došla k názoru, že získané informace jsou nesourodé z hlediska složení respondentů a jejich věku, i pozicemi, v níž se nacházeli, popřípadě nacházejí dnes. Z tohoto důvodu jsem zvažovala, zda vyhodnocovat jednotlivé odpovědi respondentů a konkrétní odpovědi na konkrétní otázky, a nebo uspořádat výpovědi chronologicky, to znamená, do časových úseků. Jednotlivé časové úseky by byly ohraničeny:

První období od vzniku dětského domova (sirotčince) do roku 1952, druhé období od roku 1953 do roku 1989 a třetí období od roku 1990 po současnost

Nevím, jestli to někdo řekl přede mnou, ale věřím, že k řešení různých problémů lze přistupovat mnoha způsoby, a všechny mohou být správné.

Aby bylo tedy stručně a vydatně odpovězeno na všechny položené otázky a současně aby vznikla jakási ucelená informace o určitém období od určité skupiny lidí, dovolím si netradičně z materiálu vytěženého rozhovorem s několika osobami vytvořit jakousi jednu fiktivní osobu v každé skupině v určitém období. Je třeba připomenout, že každý pamětník si vzpomněl na něco jiného a přidal do mozaiky jinou informaci. Tímto způsobem „spotřebuji“, všechny informace a otázky, na něž nebylo žádným respondentem odpovězeno, přejdu, nebo nahradím odpovědí na jinou otázku.

Jinými slovy pokusím se vytvořit obraz pamětníka.

Takto zpracovaný materiál přehledně předám pozornému čtenáři, aby si mohl utvořit sám obraz dětského domova v Plumlově ve své mysli.

7.2.1 Období první: vznik sirotčince 1926 do roku 1952

Otázky pro „dřívější dítě“ vyrůstající v Dětském domově v Plumlově

1. Vzpomínáte si kdy, v kolika letech jste přišel/přišla do domova a za jakých okolností?

Ano, Na to jak jsme přišli do domova si dobře vzpomínáme. Bylo nám pět až deset let. Rodiče byli ve výkonu trestu, nebo otec pil a maminka zemřela. Ve správnou chvíli se objevila jeptiška, která nás odvedla do sirotčince. Na pláč a smutek nebylo mnoho času. Bylo třeba si rychle zvyknout.

2. Byli s vámi v domově i vaši sourozenci? Kteří a kolik let jim bylo? Jaké byly vaše vztahy? Vytvořili jste pevná přátelství, která přetrvala i po vašem odchodu z DD?

Ne, sourozenců jsme někteří měli sice několik, ale každý jsme byli umístěni jinde. V sirotčinci jsme byli sami. S lidmi, kteří byli v domově jako děti, se už nestýkám, všichni se rozutekli do všech koutů světa.

3. V čem pro vás byl život v DD nejtěžší? V čem si myslíte, že jste oproti dětem, které vyrůstali u rodičů znevýhodnění?

Život v domově byl jaký byl. Jiná možnost se nenabízela. Neměli bychom kde být, kdyby nebyl sirotčinec. Příbuzní měli spíše starosti, jak si rozebrat věci, které doma zůstaly, než se postarat o dítě. Tak to období chápu jako nutné, ale ne zlé. Vlastně to byla zkuš-

nost. Potom v životě už mě toho mnoho nepřekvapilo. Znevýhodnění? Nikdo nás nerozmazloval a to je pro život spíš dobře, protože ani on se s námi pak nemazlil.

4. Vzpomínáte si na své začátky po odchodu z DD? V čem vám byl DD nápomocný?

V čem vám jeho pomoc chyběla? Myslíte, že mohlo být uděláno jinak, lépe?

V sirotčinci jsme byli, dokud se rodiče nevrátili z vězení, nebo do doby, kdy nás ubytoval živnostník, u něhož jsme se vyučili. Sirotčinec nám byl především záchranou před smrtí hladem, střechem nad hlavou, jistotou, tvrdou školou života, a přesto jediným domovem, který v té době byl.

Domov byl stále místem kam jsme chodili jako domů, pochlubit se a nebo si postěžovat. Jeptišky byly hodné a každého bývalého svěřence co přišel navštívit bývalý domov mile přivítaly. „Venkovní svět“ byl hodně jiný. Obtížně jsme si zvykali. Některé věci jsme neuměli, například nakupovat. Když byly jeptišky odvezeny, bylo nám to moc líto. Už se nám nepodařilo s nimi spojit, ač bychom velmi rádi.

5. Jaké místo ve vašem současném životě Dětský domov v Plumlově zaujímá? Zajímáte se o problematiku dnešních dětí, vyrůstajících v DD?

Domov byl místem, kde se často probudil náš vztah k hudbě.

Je to stále součást našeho života, problematika, která se nás bezprostředně dotkla. O život dětí bez rodičů se zajímáme a sledujeme toto téma vlastně celý život. Jeptišky kdysi dělaly co mohly, nač měly síly a prostředky. Na některé jejich výchovné metody jsme často vzpomínali a vrátili jsme se k nim při výchově vlastních dětí. Byly přísné, ale hodně nás naučily. Ovšem nemusely řešit fetování, těhotenství patnáctiletých dívenek. Myslíme, že žádný domov nenahradí dětem jejich rodiče, byť by se snažil sebevíc. V porovnání s minulostí vidíme dnešní materiální zabezpečení dětí, toho jak si ničeho neváží. Někdy by jim prospělo, kdyby se vrátila jeptiška, která neposlušnému klukovi „vypráší gatě“.

Také si myslíme, že děti potřebují i ten „mužský element“, proto bychom se přimlouvali spíše za vznik a podporu dalších pěstounských rodin. Všude v zahraničí to jde, tak proč ne u nás? Svou roli hraje lidská závist. Ale copak je lidem s pěti – šesti dětmi co závidět? Jenom těm dětem, a to jejich domov..

6. *Můžete sdělit něco ze současnosti? Čím vás domov ovlivnil, co vám dal do současného života? Připravil vás na život*

Žádný dětský domov člověka nepřipraví na normální život „venku“. Je to otázka inteligence a také, s kým se člověk potká, s jakým partnerem a zda se stane součástí nějaké rodiny.

Otázky pro zaměstnance dětského domova v Plumlově

Bohužel z důvodu časové vzdálenosti let 1926 – 1952 se mi při nejlepší vůli nepodařilo nalézt pamětníka, který by měl profesní zkušenost ze sirotčince té doby. Podle historických záznamů to byly pouze jeptišky z Kongregace Dcer Božské lásky.

Otázky pro obyvatele Plumlova, žijící v sousedství sirotčince v Plumlově

1. *Jaké máte sousedské zkušenosti s dětským domovem v Plumlově? (pozitivní, negativní)*

V letech 1939 – 1940 otec a strýc pracovali v sirotčinci jako údržbář. Pamatuji si sestru Carmen. Celá zahrada byla využívána k pěstování zeleniny a ovoce, které se v kuchyni zpracovávalo a nakládalo. Děti bylo v sirotčinci mnohem víc a všichni pracovali na zahradě. Také se chovali králíci a slepice. Děti se zdály tišší a pracovitější. Člověk si ale často minulost idealizuje.

2. *Jak se Vaše sousedské vztahy změnilly v průběhu let?*

Dnes už zahrada není využívána k pěstování ovoce a zeleniny. Děti jsou velmi živé. Někdy se zdá, že jim chybí vedení a pevná ruka.

3. *Máte pracovní zkušenost vy, nebo váš příbuzný, známý?*

V sirotčinci dříve a nyní v domově vlastně vždycky pracovali především lidé z okolí, tedy Plumlováci, v době před rokem 1953 vlastně pouze jako pomoc se zahradou.

4. *Co o domově víte, nebo jste slyšel/a? (dříve, dnes?)*

Můžete uvést nějakou další informaci, zajímavost, vzpomínku?

Sestřičky, jak se řádovým sestrám říkalo, byly přísné, ale i velmi hodné. Nejvýraznější osobou byla zřejmě sestra Marta. Ta s dětmi zpívala a hrála na klavír. Děti které přišly do první třídy na základní školu, měly k hudbě její zásluhou vřelý vztah. Na vánoční besídku se nacvičovalo divadlo.

Školka zvláště voněla. Na starých kamnech , když se netopilo, byla krabice s vitamíny. Nikdy si nepřestanu vybavovat tu vůni. Mezi dětmi ze sirotčince a dětmi docházejícími do školky nebyly dělány rozdíly, ke všem jeptišky přistupovaly stejně. Sestřička Marta mi jednou k narozeninám upekla dort s andělíčkem. Toho jsem měla schovaného, dokud se poleva nerozpadla. Slyšela jsem, že sestřička Marta později z řádu vystoupila a žila běžným občanským životem. V dospělosti už jsem se s ní nikdy nesetkala. Dnes vím, že v domově pracují především pedagogové a lidé studovaní. Někdy si myslím, že přístup sestřiček, které děti držely zkrátka, nebyl úplně špatný, že není třeba vychovávat děti v takové bohabojnosti, ale větší přísnost by jim jen prospěla.

5. *Vaše jméno a bydliště, pokud chcete uvést. Případně vztah k domovu.*

(Odpovídali lidé ze sousedství domova a také bývalá absolventka „školky“, jíž je moje maminka Ludmila Petrželová, rozená Batelková.)

7.2.2 Období druhé: od založení dětského domova 1953 do roku 1989

Otázky pro „dřívější dítě“ vyrůstající v dětském domově v Plumlově

1. *Jméno a příjmení (současné zaměstnání)*

Učitelka, zdravotní sestra, kuchařka

2. *Vzpomínáte si kdy, v kolika letech jste přišel/přišla do domova a za jakých okolností? Kolik vám bylo let, jak dlouho jste v domově žili?*

Ano, jako malé, bylo nám sedm až deset let. Rodiče pili, nebyli schopni se o nás se sourozenci postarat. Zprvu jsme se bály, ale zvykly jsme si rychle, neboť v domově bylo

lépe, než do té doby doma. V domově jsme byly až do doby, než jsme se úplně osamostatnily a mohly se odstěhovat, protože jsme měly kam.

3. Byli s vámi v domově i vaši sourozenci? Kteří a kolik let jim bylo? Jaké byly vaše vztahy? Vytvořili jste pevná přátelství, která přetrvala i po vašem odchodu z DD?

Do domova jsme přišly s bratrem a sestrami. Někteří byli starší a někteří mladší než já. Všichni jsme do domova přišli zaráz, tím to pro nás bylo jednodušší.

V domově jsme žily asi tak deset i více let, než jsme se vyučily a vystudovaly. Naši sourozenci odešli také až v době, kdy byli schopni se osamostatnit. S některými sourozenci jsme si byly blízké, s některými ne. Velkou roli hrálo, jestli jsme spolu ve skupince, nebo také jaký byl mezi námi věkový rozdíl.

Domov nás ovlivnil naprosto v celém našem dalším životě. Naučily jsem se starat o menší děti, protože jsme se stále staraly o své mladší sourozence a o ostatní děti.

5. V čem pro vás byl život v DD nejtěžší? V čem si myslíte, že jste oproti dětem, které vyrůstali u rodičů, znevýhodněni?

Nejtěžší snad bylo najít společnou řeč se všemi vychovateli. Jednoho vychovatele jsme se skoro bály, ne vždy jsme si rozuměly s paní ředitelkou, ale s tetami jsme si rozuměly se všemi. Nejdřív nám dalo práci si zvyknout na tolik dětí pohromadě, ale brzy to přestal být problém. Všechny děti jsme si dost pomáhaly, držely jsme při sobě proti celému světu. Vlastně jsme byli jedna velká rodina.

6. Vzpomínáte si na své začátky po odchodu z DD? V čem vám byl DD nápomocný? V čem vám jeho pomoc chyběla? Myslíte, že mohlo být uděláno jinak, lépe?

Z domova se nám odejít vůbec nechtělo, bály jsme se co nás čeká venku. Vůbec jsme si neuměly představit, že budeme někde žít samy. Neuměly jsme si nic zařídit, neuměly jsme například telefonovat. Co vidíme jako problém, že nám domov nedal sebevědomí. Dlouho jsme pak řešily, že nic nedokážeme, nic neumíme. Do té doby jsme byly vždycky součástí celku.

Paní ředitelka nám ale zařídila bydlení a dostaly jsme vybavu. Sice poloviční, protože nás v té době odcházelo víc, ale stačila. Myslím, že jsem pak velmi rychle dospěly. Do domova jsme se pak často vracely, dokonce jsme si odtud brávaly na soboty kamarádku, která ještě nebyla dospělá.

Nejdůležitější snad je potkat po odchodu z dětského domova ty správné lidi. My jsme je potkaly. Svým dětem často vyprávíme o domově, učím je, co jsme se naučily od tet, také aby si pomáhaly, nemyslely jenom na sebe. Snažím se také je vést k tomu, aby si vážily rodiny. Tu jim nikdo a nic nenahradí.

Když se mi narodil syn, ve chvíli, kdy jsem ho poprvé uviděla, říkala jsem si, jak je vůbec možné, takového drobce opustit. Svě rodiny si velmi vážím.

7. Jaké místo ve vašem současném životě Dětský domov v Plumlově zaujímá? Zajímáte se o problematiku dnešních dětí, vyrůstajících v DD?

Na domov myslíme často, byly jsme tam také několikrát na návštěvě. Zajímáme se jak se děti mají. Vidíme že oproti nám jsou mnohonásobně více materiálně zabezpečeny. Stát se o ně stará a je i spousta sponzorů, kteří jim pořídí i mnoho zbytečností. Myslíme že je to chyba, děti by se nejdřív měli naučit vydělat si na standart, až potom postupně zjistit, jak se získávají drahé věci a za kolik práce se třeba takový drahý mobil, nebo přehrávač, dá pořídít. Když všechno dostanou zadarmo a ve velkém množství, získávají tím o světě mimo domov hodně špatné informace, že je všechno zadarmo. Tato představa je může snadno poslat na šikmou plochu. Také se zdá, že nemají žádné povinnosti a práci. My jsme si právaly drobné prádlo a staraly se o zahradu.

Otázky pro zaměstnance dětského domova v Plumlově

1. Období působení, doba:

1974 – 1989

2. Pracovní zařazení

Uklízečka, prادلena, asistent pedagoga, vychovatelka.

3. Vzdělání

Základní, vyšší sociální škola pedagogická, průmyslová škola, pedagogické minimum pro vychovatele.

4. Vaše původní, předchozí povolání

Frézařka, dělnice, mlékárenská technička, uklízečka, nic – toto zaměstnání bylo moje první.

5. Důvod, proč jste nastoupili do DD?

Jedna z nás ovdověla a hledala práci, jiná měla vždycky vztah k dětem a měla zájem o práci s nimi, pro další bylo důležité, že bydlí v místě. Už si jinou práci ani nedovedeme představit.

6. Jaké byly tehdy podmínky přijetí?

Vlastně se uvolnilo místo, nastoupily jsem okamžitě.

7. Jakou jste měli praxi?

Praxi jsem s dětmi neměla většinou žádnou nebo malou, ale rychle jsme ji získaly.

8. Jaké jste měli vztahy k dětem?

Dnes vidím vztahy k dětem jako velmi dobré. Ty starší jsem dlouho brala jako své vrstevníky. Navíc ty vztahy stále trvají, s některými i dlouho dospělými se stále setkávám. Posíláme si pohledy na Vánoce, a chodí za mnou, když se jim přihodí nějaká událost, třeba narození dítěte. Moc ráda je vidím, a oni se také rádi vracejí setkáním se mnou do svého dětství. Když člověk žije v rodině, vrací se tam. Když je rodina dětský domov, vrací se do domova, tedy za bývalou tetou.

9. Jaké byly vztahy mezi dětmi?

Záleží na mnoha věcech. Na počtu dětí v rodince, dříve ve skupině, ve složení především věkovém, jak dlouho děti v domově byly, a také hodně na spolupráci s rodiči dětí. Jestliže si dítě mělo důvod myslet že si ho rodiče brzy vezmou domů, tak si vztahy v domově programově nevytvořilo. Často se ale ukázalo, že to byla velká chyba, protože rodiče nebyli schopni dostát slibů, které svým dětem dali a děti zůstaly v domově mnohdy až do dospělosti. Velmi často ale spolu děti táhly za jeden provaz, měli se moc rády a stále i v dospělosti na sebe spoléhají.

10. Co můžete říci o vztahu dětí k vedení?

Děti měly absolutní respekt, uznávaly autoritu. Tím se doba výrazně lišila.

11. Jaké byly v té době nejčastější výchovné problémy?

Ty problémy byly podobné, ale zdá se mi že v menším rozsahu. Děti nebyly tak agresivní a vulgární. Běžně se projevíly problémy jako záškoláctví, lhaní, krádeže. Útěky tady byly a jsou stále.

12. Jaké byli vztahy mezi pracovníky? (mezi pedagogickými, mezi pedagogickými a ostatním personálem)

Běžné jako na každém pracovišti.

13. Můžete říci něco o vztazích DD s jinými institucemi?

Před rokem 1990 byla velmi dobrá spolupráce s jinými domovy. Vznikalo hodně přátelství, která přetrvala léta.

14. Můžete dodat nějakou zajímavost, vzpomínku, informaci?

Zdá se mi, že ta doba byla úplně jiná, nějak pomalejší, v něčem i těžší.

Na děti vzpomínám často a na všechny za tak dlouhou dobu, která uplynula od období ke kterému se vyjadřuji, jenom v dobrém. Život přinese leccos. Na člověka, který se v životě úplně nechytí, je asi ještě tvrdší. Moc mě bolí, když se dozvím, že některé „mé dítě“ už nežije. Smutek z takové ztráty je obrovský. Tak obrovský jako je velká radost, když se dětem daří a jsou v životě spokojené. Těch je naštěstí naprostá převaha.

Otázky pro obyvatele Plumlova, žijící v sousedství Dětského domova a Školní jídelny v Plumlově

1. Jaké máte sousedské zkušenosti s dětským domovem v Plumlově? (pozitivní, negativní)

Zkušenosti jsou stále pozitivní i negativní. Děti jsou živé a to se každému nelíbí. Kam až paměť lidí v Plumlově sahá, přelézaly ploty a trhaly ovoce. V zásadě ale není větších problémů.

2. *Jak se vaše sousedské vztahy změnily v průběhu let?*

Vztah vytváří vždycky obě strany. Když tu žili prarodiče, děti z domova našeho dědečka často provokovaly a on na ně křičel.

3. *Co o domově víte, nebo jste slyšel/a? (dříve, dnes?)*

Dnes se dozvídám o domově z novin a z Dne otevřených dveří, pokud se pořádá.

4. *Máte pracovní zkušenost vy, nebo Váš příbuzný, známý?*

Ano, jako správce a vychovatelka.

7.2.3 Období třetí: od roku 1989 po současnost

Otázky pro „dřívější dítě“ vyrůstající v dětském domově v Plumlově

1. *Vzpomínáte si kdy, v kolika letech jste přišel/přišla do domova a za jakých okolností?*

Buď si nevzpomínáme, neboť jsme do dětského domova jsem přišly z kojeneckého ústavu, nebo si vzpomínáme, jak nám bylo mezi čtyřmi až do dvanácti let. Běžným důvodem bylo, že se o nás matka nedokázala postarat. Často nás nechala samotné doma. Jednou nás zapomněla na ubytovně, kde jsme zrovna bydlely. Sousedí zavolali policisty. Pak přišla paní a s jedním policistou nás odvezla do domova. Měly jsme jenom věci co jsme měly oblečené, nevzaly jsme si ani školní aktovku. Rodiče neměli peníze, protože nepracovali. Pak si hodně peněz půjčili a nemohli je vrátit. Tak přišli o dům.

2. *Byli s vámi v domově i vaši sourozenci? Kteří a kolik let jim bylo? Jaké byly vaše vztahy? Vytvořili jste pevná přátelství, která přetrvala i po vašem odchodu z DD?*

Ano, mladší sestra a bratr. Ano, na domově jsem se skamarádila s lidmi, se kterými se stále vyhledávám a pomáháme si. S některými jsme i po odchodu z domova chvíli bydleli v podnájmu, ale nevydrželo to dlouho. Přátelé jsme ale pořád.

3. *V čem pro vás byl život v DD nejtěžší? V čem si myslíte, že jste oproti dětem, které vyrůstali u rodičů znevýhodnění?*

Život v domově byl nebo je pořád lehčí a příjemnější, než byl doma před odchodem do domova. Myslím že kamarádi, kteří žili v rodinách, to mají lepší v tom, že se mají kam vracet a třeba i bydlet, u rodičů, taky že je má někdo rád a třeba jim finančně pomůže. Ale ti rodiče je také někdy štvou a nerozumí si s nimi. Odchod z domova je ještě docela čerstvý, nejsem ještě schopna úplně odpovědět.

4. Vzpomínáte si na své začátky po odchodu z DD? V čem vám byl DD nápomocný?

V čem vám jeho pomoc chyběla? Myslíte, že mohlo být uděláno jinak, lépe?

Z dětského domova jsem odešla v devatenácti letech, kdy jsem se vyučila, ale začala jsem chodit ještě na dvouletou maturitní přípravu. Přestalo mě bavit se podřizovat pravidlům a neustále někomu hlásit, kdy přijdu. Odešla jsem prakticky ze dne na den. Dostala jsem nějakou finanční částku a teta mi koupila různé věci do podnájem. Bylo toho asi za deset tisíc. Všem bylo, a myslím že upřímně, líto, že odcházím. V současné době přespávám u známého, ale nechci o tom mluvit.

5. Jaké místo ve vašem současném životě dětský domov v Plumlově zaujímá? Zajímáte se o problematiku dnešních dětí, vyrůstajících v DD?

Je to místo, kde některé z nás žijí a ještě nějakou dobu budou žít, pro jinou dívku je to zase místo, kde strávila šestnáct let života od doby, kdy přišla z kojeneckého ústavu do nedávné doby a na tuto otázku ještě není schopna odpovědět.

Otázky pro zaměstnance DD v Plumlově

1. Období působení, doba

Od roku 1981 dosud

2. Pracovní zařazení

Vychovatelka, vychovatel

3. Vzdělání

Střední pedagogická škola. Doplněno pomaturitním studiem Speciální pedagogika, VŠ – obor učitelství.

4. Vaše původní, předchozí povolání

Vychovatel/ka, úředník, vychovatel ve vedoucí funkci.

5. Důvod, proč jste nastoupili do DD?

Dlouhotrvající zájem o obor, vztah k dětem.

7. Jaké byly tehdy podmínky přijetí?

Praxe v oboru, vysokoškolské vzdělání, obor speciální pedagog, zájem a prokazatelný zájem o práci s dětmi.

8. Jakou jste měli praxi?

Praxi jsem získal/a až tady. Praxi jsem měl/a z dřívějšíka z práce na základní škole, při vedení sportovních volnočasových aktivit dětí školního věku. Získanou při práci v zařízení pro ústavní péči nezletilých dětí na jiné pozici.

9. Jaké jste měli vztahy k dětem?

Myslím, že bez vřelého vztahu k dětem by tuto práci nikdo nevydržel dělat moc dlouho. Lásky k dětem je základní předpoklad, bez něhož se nelze obejít. Kdykoliv v historii se stalo, že nastoupil do práce na domově člověk, který si nenašel k dětem cestu, měl od prvního dne potíže, neboť děti to poznají a z práce po krátké době odešel.

10. Jaké byly vztahy mezi dětmi?

Vztahy mezi dětmi byly a jsou různé dobré i špatné, a hlavně velmi proměnlivé.

11. Co můžete říci o vztahu dětí k vedení?

Děti jako nikdo jiný rozpoznají osobnost vychovatele a ke komu si mohou co dovolit. Každé dítě je navíc jiné, má jinou historii a přišlo z jiných podmínek. Není potřeba připomínat, že v dětských domovech naprosto nejsou sirotci, ale děti které rodiče mají. Ti rodiče se ale o ně nemohli nebo nechtěli starat. Často jsou to lidé na okraji společnosti. Jejich děti to s nimi neměly lehké, ale zůstaly svými rodiči ovlivněny a chovají se podobně. Každé dítě je ale naprostý originál.

12. Jaké byly v té době nejčastější výchovné problémy?

Problémy existují vždycky a vždycky jsou trochu ovlivněny dobou. Co se kdysi zdálo jako nemožné, je tu. Co se ale vyskytuje mnohem méně, jsou útky. Dnešní děti nemají kam utíkat a vlastně nemají důvod, protože jim nic nechybí. Vazba na rodinu, která byla dřív, dnes není. V domově byl také mnohem tvrdší režim

Kromě běžných problémů, jako je záškoláctví, lhaní, drobné i jiné krádeže, řešíme výskyt dalších tzv. sociálně patologických jevů. Tím nejčastějším, co se výskytu týče, je kouření, dnes už i malých dětí, třeba od deseti let. Přišly do domova z rodiny, kde kouřili všichni a každému bylo jedno, že se to dítě přidalo. Snažíme se dosti naturalisticky mluvit o následcích, ale to je úspěšné jenom v jednotlivých případech. Bohužel u neinformované veřejnosti, kouření dětí před budovou domova vyvolává pochybnosti o dostatečné a kvalitní práci vychovatelů. My ale víme, že tento nešvar nikdy nevymítíme zcela, byť se o to dnes a denně snažíme. Dalším zdrojem výchovných potíží je dnes bohužel internet, který je velikým přínosem, ale také zdrojem někdy pro děti neadekvátních informací, které se dají získat snadno a rychle. Této skutečnosti dnes musíme rovněž věnovat pozornost.

13. Jaké byly vztahy mezi pracovníky? (mezi pedagogickými, mezi pedagogickými a ostatním personálem)

Nezdá se, že by vztahy mezi pracovníky zařízení byly snad něčím výjimečné, nebo mimořádné. Ve školství jsou odedávna problémem platy, to je věc, která se řeší stále a způsobuje občas komunikační propast mezi pedagogickými a nepedagogickými zaměstnanci.

Jsme malé zařízení, kde jsou všichni schopni někoho zastoupit. Děti navíc vůbec nevnímají rozdíly mezi jednotlivými zaměstnanci. Potřebují-li něco, osloví toho, koho, mají zrovna po ruce. Zaměstnanci sem chodí do práce a děti je vnímají, jako že chodí k nim domů. Jakási domácí atmosféra je tu prostě cítit.

14. Můžete říci něco o vztazích DD s jinými institucemi?

Dnes existuje velmi široká škála institucí, s nimiž spolupracujeme. Jsou to školy, které děti navštěvují, zdravotnická zařízení, policie. Spolupráce je nutná. Každé zařízení si jede „na vlastní pěst“, Vlastně na nic neexistuje jednotný postup. Zdá se, že problematika dětských domovů a péče o děti bez rodičů je na okraji zájmu našich zákonodárců.

15. Můžete dodat nějakou zajímavost, vzpomínku, informaci?

Ano. Velmi si vážíme sponzorů. Mnoho věcí bychom dětem nemohli pořídit, kdyby nám někdo nepřispěl. Tak mají třeba sportovní nářadí, výlety, počítače.

Jedním z těch výraznějších je Jágr team, který podporuje dětské domovy a poskytl našemu zařízení 100 000,-Kč. Další výraznou osobností je Tereza Maxová. Z její agentury často telefonují, jestli děti potřebují to či ono. Naposledy její nadace poslala dětem velikonoční čokoládové zajíčky a předtím třeba očkovací vakcíny.

Otázky pro obyvatele Plumlova, žijící v sousedství Dětského domova a Školní jídelny v Plumlově

1. Jaké máte sousedské zkušenosti s dětským domovem v Plumlově? (pozitivní, negativní)

Vztahy s domovem jsou takové i takové. Dětský domov je v Plumlově mnoho let a nikomu nepřipadá zvláštní, že potkává stále jiné a jiné děti. Některé jsou hodné a pozdraví a některé ne. Tak už to bývá.

2. Jak se vaše sousedské vztahy změnilы v průběhu let?

Dnes je jiná doba. Už do domova nechodíme sekat trávu, ale s vedením vycházíme. Jednou se stalo, že se na domově „splášil“ alarm a zvonilo to hodně dlouho, než to někdo přijel vypnout, ale jinak nejsou problémy.

3. Co o domově víte, nebo jste slyšel/a? (dříve, dnes?)

Dnes už není vidět, že by děti pracovaly na zahradě. Copak je práce dětí zakázána? Vidím v tom, že nebudou vůbec připraveny na život.

4. Máte pracovní zkušenost vy, nebo váš příbuzný, známý?

Ano, s prací asistentky pedagoga, tzv. noční tety. Je to ale už také hodně let. Vím, že si od té doby musely dodělávat i noční tety vzdělání pro práci s dětmi.

5. Můžete uvést nějakou další informaci, zajímavost, vzpomínku?

Často někde zahlédnu, jak domov shání sponzory na různé věci. Když ale vidím, jak téměř všechny kouří, myslím že jim peníze nechybí. Někdy děti něco nechají na zahradě. Pak tam třeba týden leží bunda a nikomu nechybí.

6. Vaše jméno a bydliště, pokud chcete uvést. Případně vztah k domovu.

Obyvatelé Plumlova, žijící v bezprostřední blízkosti Dětského domova a Školní jídelny svůj vztah k zařízení neupřesnili..

8 ODPOVĚDI NA OTÁZKY V DÍLČÍCH CÍLECH VÝZKUMU

Otázka č. 1

Jaký obraz zanechal DD ve vzpomínkách lidí z okolí ?

Lidé kteří bydlí nebo bydleli v okolí dnešního dětského domova mají trochu zidealizované vzpomínky na dobu, kdy byly v domově jeptišky a někdy naopak velmi kritické připomínky k existenci dnešního dětského domova. Pravda je asi někde uprostřed. Škoda, že o domově není více informací, třeba na stránkách Městského úřadu Plumlov.

Obecně všichni respektují a váží si práce personálu, neboť výchovu dětí zhledávají velmi těžkou a nevděčnou.

Otázka č. 2

Jaký obraz zanechal DD ve vzpomínkách bývalých zaměstnanců?

Bývalé vychovatelky – tety vzpomínají velmi rády na děti, které jim vyrostly „pod rukama“. S mnoha se setkávají a udržují téměř rodinné vztahy. S některými dětmi se ale třeba od doby jejich odchodu z domova už neviděly. Každé dítě je jiné. Rády také navštěvují domov, když jsou dny otevřených dveří a to pak jenom žasnou, kolik novot v domově je, jak jsou děti hmotně zajištěny a jak se mají dobře. Vzpomínají, co práce jim dala třeba péče o prádlo, ale vzpomínají také, že děti hodně pomáhaly.

Otázka č. 3

Jaký obraz zanechal DD ve vzpomínkách „dřívějších dětí“?

„Dřívější děti“, tedy dívky a ženy, které vyrůstaly v dětském domově v Plumlově a odpověděly na otázky, vzpomínají na ta léta velmi rády a často. Stále udržují pevné vztahy mezi sebou, ale i se svými tetami. Vzpomínají, co všechno se naučily, učí to své děti. Svým dětem také často opakují, aby si vážily rodiny a nezájem si byly oporou. Dětský domov má v jejich očích obraz jediného domova, který do té doby poznaly, a na dětství vzpomínají rády.

Otázka č. 4

Jaký je obraz dětského domova v současnost, za posledních 20 let?

Lidé vnímají v současné době Dětský domov a Školní jídelnu Plumlov, Balkán 333 jako zařízení pro výkon ústavní výchovy pro děti bez domova, a to zařízení s bohatou a dlouhou historií a tradicí, fungující v souladu s platnými právními předpisy. Zdá se, že společnost není zcela informovaná o životě dětí, o jejich právech, povinnostech, možnostech, zájmech. Kriticky hodnotí jejich, dle některých lidí, „nadstandardní“ životní styl, nevidí ale už, jak málo je pro děti dnes možno udělat po dovršení dospělosti, při jejich odchodu do života.

O životě dětí v dětském domově stále také existuje mnoho mýtů. Jedním z nich je například představa, že děti do dospělosti neopouštějí budovu dětského domova, nebo údiv nad skutečností, že dostávají drobnou finanční částku k osobní potřebě, tedy kapesné.

9 NÁMĚTY A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

1. Je žádoucí, aby se veřejnost dozvěděla o životě dětí v dětských domovech víc, aby se naučila chápat problém celé společnosti jako problém každého z nás, a dětem které vstupují do života bez podpory rodiny, dle svých možností nabídla práci, nebo ubytování. Abychom si všichni uvědomili, že děti v ústavní péči pro svůj život potřebují pouze malé množství plyšových hraček, ale obrovskou podporu a lidské vzory.
2. Bylo by velmi přínosné zahájit tradici akcí jako jsou dny otevřených dveří, tedy takových akcí, kde by se dřívější děti a bývalí zaměstnanci setkávali s těmi současnými a vzájemně se podporovali a udržovali společenské a přátelské vazby.
3. Považovala bych za velmi záslužné klást větší důraz na zaznamenávání historie a současného dění pro dobu a lidi kteří teprve přijdou. Dnes si neuvědomujeme, že se děje něco mimořádného, ale přesto se to děje. Každý okamžik je totiž mimořádný, kdyby jenom tím, že už se nebude nikdy opakovat.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit co možná nejvíce informací o dětském domově v Plumlově od jeho historických začátků na počátku minulého století po současnost. Důvodem byl nejenom můj vztah k Plumlovu a skutečnost, že jsem v tomto zařízení už čtvrtým rokem zaměstnaná, ale také chuť, získaný materiál, společně s mým osobním pohledem na věc předat dál.

Přístup který jsem zvolila mi pomohl jednak rozkrýt svět, o němž víme že je, ale málo kdo dokáže popsat, jak vlastně funguje. Je to svět dětí, s jejichž životem si osud mnohdy velmi krutě zahrál už na jeho samotném počátku. Děti, které sic jim síly stačí, hledají své místo na světě, jenž pro ně mnohdy vypadá tak nehostinně.

Setkala jsem se s mnoha lidmi, kteří mají dar starat se, poskytovat kus sebe a nezištně, obrazně i ve skutečnosti, držet tato mláďata, vypadená předčasně z hnízda, za ruku. Čím déle jsem se nořila do zvolené problematiky, tím pro mě bylo téma dětí bez rodičů zajímavější. Uvědomila jsem si, že je třeba vyslat poselství co nejvíce lidem, aby tento mimořádně zranitelný a přitom tak nesmírně pro budoucnost důležitý článek společnosti, jako jsou malé děti, měl naději. Naději na pomoc od těch silných, těch, kteří pomoci mohou a tedy mají tu povinnost.

Setkala jsem se také s dětmi. S těmi malými, kterým svítí v očích ohníčky, a za nimi...co je vůbec za nimi? Potkala jsem i ty odrostlé, kteří už ví. Ví, že život není jednoduchý a moc záleží, koho v něm potkají.

Setkala jsem se s mnoha kolemjdoucími. Někteří projdou rychle ani se neohlédnou. Jiní se zastaví, posadí, položí otázku, nebo i zůstanou. Hlavně, nejsou lhotejní.

O návštěvě archívu a probírání písemnostmi také mohu mluvit jako o setkání. Přečetla jsem kroniky dětského domova, kroniky Základní školy v Plumlově, Farní kroniku a Kroniky Města Plumlova. Také brožuru k 30. výročí Dětského domova v Plumlově a Vzpomínky na dětství pana Jana Kadlece. Často jsem propadala beznaději z toho, jak málo bylo o dětském domově v Plumlově napsáno.

Ač nemám průpravu v oboru historie, tak mne hledání cest a informací ve starých písemnostech velmi obohatilo. Dostalo se mi mnoha zjištění, která v historickém kontextu vypadají jinak, než bez souvislostí. Takovým zjištěním byla například informace, že platy

v dětském domově byly vždycky z těch nižších, a že se často přistupovalo v minulosti stejně jako dnes ke snižování úvazků. Dál jsem ke svému údivu došla k závěru, že děti nejsou nehodné a zlobivé jenom a pouze až dnes, že takové byli i kdykoliv předtím a že se různé prohřešky (pravda, jiným způsobem) řešily vždycky. Náhle mi vyplynulo, že co se do dětí vloží v dětství, když dobře vnímají okolí, to se v nich velmi často zase později, v dospělosti najde. Vždyť „Malé džbánky mají velká ouška“ (Carnegie, 1984) a dětem je třeba se věnovat, protože společnosti se to tisíckrát vrátí.

Ráda bych poděkovala těm, kteří mě posouvali na další a další stránky mé bakalářské práce tím, že se rozpomínali a své vzpomínky mi předali. Za všechny jsou to Mgr. Iva Ošlejšková, rozená Pongrácová, Andrea Snášelová, rozená Sofková, Marta Michálková, rozená Bohdalová a paní Eva Stražická. Díky patří mým současným kolegyním, především paní Vlastě Pospíšilové a bývalé tetě Ludmile Křenkové, a kolegům, stejně jako manželům Frančíkovým, paní Kútné a mojí mamince, Ludmile Petrželové, rozené Batelkové, která mi nejenom poskytovala cenné informace vlastně celý život, ale také po celou dobu utvářela můj vztah k Plumlovu.

Ráda bych svou bakalářskou práci věnovala DD v Plumlově, ale také ji poskytla všem, kdo bude mít zájem nejenom proběhnout, ale také se trochu pozastavit. Těm, kteří nejsou lhostejní.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BOLKOVÁ, G. *Pedagogická diagnostika 2003*. Ostrava: Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita, 2003.

CARNEGIE, D. *Jak se zbavit starostí a začít žít*. 1. vyd. Praha: Simon Schuster, 1984

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s., 2007

KADLEC, J. *Vzpomínky na dětství*. Spolek pro starou Brtnici, 2005

KELLNEROVÁ, I. *Přemysl Pitter a jeho přínos pro sociální pedagogiku*. Diplomová práce. Olomouc: Pedagogická fakulta, 2007. (Vedoucí diplomové práce PhDr. Antonín Bůžek, Ph.D.)

KOTYŠANOVÁ, M. *Publikace k 30. výročí založení Dětského domova Plumlov*. 1. vyd. Prostějov: ONV Prostějov .

MONATOVÁ, L. *Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska*. 38 publikace. Brno: Paido-edice pedagogické literatury, 1996. ISBN 80-85931-20-6

MUSIL, J., BUŠKOVÁ, M., *Koncepce dětských domovů*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970.

TOMÁŠKOVÁ, H. *Historie Dětského domova rodinného typu v Konici*. Diplomová práce. Olomouc: Pedagogická fakulta, 1997. (vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Václav Kovářiček, CSc.)

VANĚK, M. a kolektiv. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. 1. vyd.

Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci Filozofická fakulta, 2003. 78 s.

ISBN 80-244-0718-3.

Prameny:

Kronika dětského domova v Plumlově 1966 – 1983

Kronika Dětského domova Plumlov 333 v pořadí druhá 1984 – 2002

Kronika Dětského domova 2002 – 2007

Pamětní kniha Farnosti Plumlovské od roku 1988, založil Alois Pavlíček, farář

Kronika Plumlova 1918 – 1938, Státní okresní archiv Prostějov, inv. číslo 67

Kronika Plumlov okres Prostějov, Státní okresní archiv Prostějov, inv. číslo 68, číslo knihy 46

Kronika Plumlov okres Prostějov, Státní Okresní archiv Prostějov, Fond MNV Plumlov, inv. číslo 69, číslo knihy 47

Kronika obce Plumlov, kniha čtvrtá 1971 – 78, MNV Plumlov, inv. číslo 70, číslo knihy 48

Jiné dokumenty:

Dětský domov a Školní jídelna Plumlov, Balkán 333 Zpráva o činnosti školského zařízení rok 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 – Mgr Radim Kratochvíl

Internetové zdroje:

<http://www.fod.cz/klokanek.htm> 10.4.2009 10:44 hod.

<http://www.volny.cz/kdbl.jiretin/> 11.4.2009 21:26 hod.

[http://www.mestoplumlov.cz/vismo/dokumenty2.asp?u=12196&id_org=12196&id=2026 &p1=4057](http://www.mestoplumlov.cz/vismo/dokumenty2.asp?u=12196&id_org=12196&id=2026&p1=4057) 11.4.2009 23:00 hod.

<http://www.kiwajunior.cz/projekty.html> 24.4.2009 11:55 hod

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Pamětní deska z budovy Dětského domova a Školní jídelny v Plumlově	7
Obrázek 2 Děti se sestřičkou Martou roku 1947	78
Obrázek 3 Školka v sirotčinci (foto zapůjčila paní Frančíková).....	78
Obrázek 4 Sirotčinec Sv. Josefa v Plumlově	79
Obrázek 5 Děti ze sirotčince s řádovou sestrou	79
Obrázek 6 Foto s dětmi z dětského domova (foto zapůjčené paní Kútnou)	80
Obrázek 7 Školka v sirotčinci Sv. Josefa na zahradě.....	80
Obrázek 8 Školka sirotčince Sv. Josefa (foto zapůjčeno paní Frančíkovou).....	81
Obrázek 9 Kaple ve 2. patře sirotčince před r.1948 (dnes jsou zde pokoje pro děti)	81
Obrázek 10 Budova DD a ŠJ Plumlov, Balkán 333 (2009).....	82
Obrázek 11 Pamětní kniha farnosti Plumlovské od r. 1899	82
Obrázek 12 Vstupní hala dnešního DD ŠJ je vybavena fotbálkem. (2009).....	83
Obrázek 13 Vstupte! (2009).....	83
Obrázek 14 Menší budova tzv „domeček“ (2009).....	84

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Vzorek respondentů

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1- Fotografie

PŘÍLOHA I: FOTOGRAFIE

Obrázek 2 Děti se sestřičkou Martou roku 1947

Obrázek 3 Školka v sirotčinci (foto zapůjčila paní Frančíková)

Obrázek 4 Sirotčinec Sv. Josefa v Plumlově

Obrázek 5 Děti ze sirotčince s řádovou sestrou

Obrázek 6 Foto s dětmi z dětského domova (foto zapůjčené paní Kútnou)

Obrázek 7 Školka v sirotčinci Sv. Josefa na zahradě

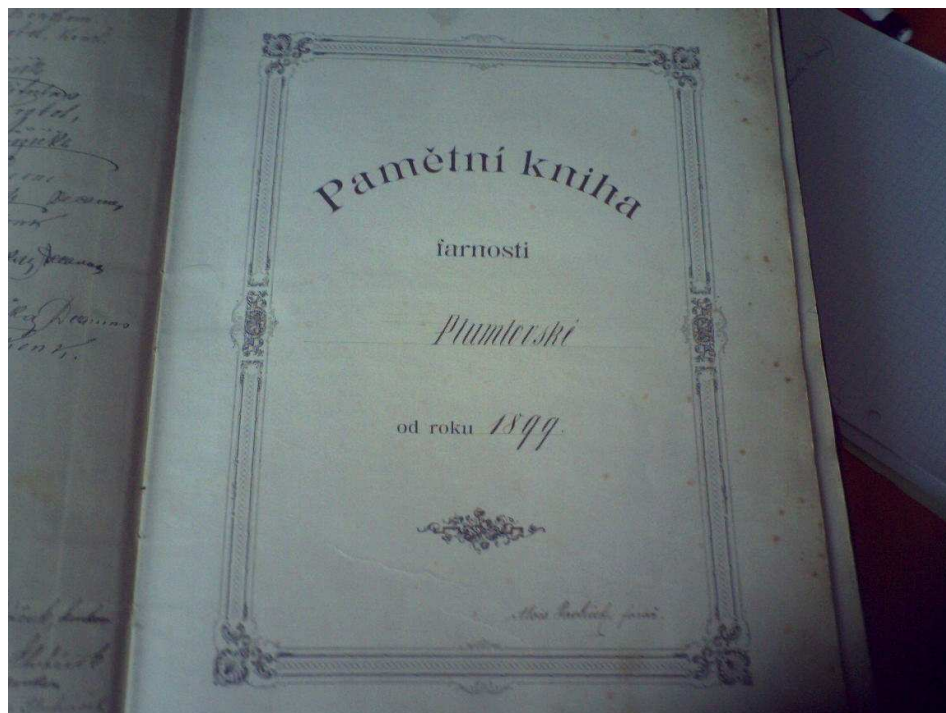
Obrázek 8 Školka sirotčince Sv. Josefa (foto zapůjčeno paní Frančíkovou)

Obrázek 9 Kaple ve 2. patře sirotčince před r.1948 (dnes jsou zde pokoje pro děti)

Obrázek 10 Budova DD a ŠJ Plumlov, Balkán 333 (2009)

Obrázek 11 Pamětní kniha farnosti Plumlovské od r. 1899

Obrázek 12 Vstupní hala dnešního DD ŠJ je vybavena fotbálkem. (2009)

Obrázek 13 Vstupte! (2009)

Obrázek 14 Menší budova tzv „domeček“ (2009)